

FOTOGRAFICKÁ SOUTĚŽ
FRAME

Tomáš Hliva

Slezská univerzita
Filosoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Teoretická diplomová práce

Slezská univerzita
Filosoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Institut tvůrčí fotografie

Teoretická diplomová práce

Photography Contest FRAME

FOTOGRAFICKÁ SOUTĚŽ
FRAME

Tomáš Hliva

obor Tvůrčí fotografie
vedoucí práce **Prof. PhDr. Vladimír Birgus**
oponent **doc. Mgr. Václav Podestát**

Opava, 2016

abstrakt / abstract

Fotografické soutěž FRAME

Soutěž FRAME se za dobu své osmileté existence vyprofilovala jako jeden z hlavních kulturních počinů reflektujících aktuální dění ve fotografii na české umělecké scéně. Všímám si, jak je soutěž vnímána především samotnými foto-grafy, porotci a odbornou veřejností, ale i organizátory. Snažím se ji „zarámovat“ na pozadí fotografického dění v letech 2005—2012, rozkrýt její strukturu, poukázat na její nedostatky, ale i obecně postihnout její smysl a funkci.

Vzhledem k tomu, že chod soutěže se organizátorům nepodařilo po roce 2012 (kdy proběhl její poslední ročník) dále finančně a organizačně zajistit, věnuji se v kapitole Nový FRAME plánům na její vzkříšení.

Photography Contest FRAME

During its eight-year-long existence, the FRAME contest became one of the main cultural events reflecting the current situation in photography on the Czech art scene. In this thesis I analyse how the contest has been perceived not only by photographers, but also by its judges and organizers and by professional public. I am trying to “frame” it in the background the photographic events in the years 2005—2012, to uncover its structure, to point out its strengths and weaknesses, but also to describe its broad purpose and functions.

Since the organizers were not able to find organizational and financial resources to run the competition further and 2012 was its last year, I dedicate the chapter “New FRAME” to plans to its restoration.

Klíčová slova / key words

fotografická soutěž, mladí fotografové, hodnocení poroty, explikace, dílo, doku-mentární fotografie, inscenovaná fotografie

photo competition, young photographers, evaluation of the jury, explication, works, documentary photography, staged photography

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě
Akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tomáš HLIVA**
Osobní číslo: **F120986**
Studijní program: **N8204 Filmové, televizní a fotografické umění a nová média**
Studijní obory: **Tvůrčí fotografie**
Tvůrčí fotografie
Název tématu: **T: Fotografická soutěž FRAME**
Téma anglicky: **T: Photography Contest FRAME**
Zadávací ústav: **Institut tvůrčí fotografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Fotografické trendy z prostředí zemí Visegrádské čtyřky na pozadí umělecké tvorby autorů oceněných v rámci fotografické soutěže FRAME.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

- Miroslav Vojtěchovský, Jaroslav Vostrý, **Obraz a příběh, scéničnost ve výtvarném a dramatickém umění**, KANT, Praha, 2008
Kolektiv autorů, **Šestka - šest českých fotografických škol, Pražský dům fotografie ve spolupráci s nakladatelstvím KANT**, Praha, 2008
Radim Žůrek, **Mladé české fotografky**, Bakalářská práce, Opava, 2010
Miroslav Hucek, **Takoví jsme byli - Fotografie z let 1957?2006**, Mladá fronta, Praha, 2007
Andrej Balco, **Domésticas, Dům Fotografie**, Bratislava, 2008
Vladimír Birgus, Jan Mlčoch - **Česká fotografie 20. století ? Průvodce, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze /KANT**, Praha, 2005
Petr Balajka, Vladimír Birgus, Antonín Dufek, Ludovít Hlaváč, Martin Hruška, Pavel Scheufler, Ladislav Šolc - **Encyklopedie českých a slovenských fotografů**, ASCO, 1993
Vojtěch Sláma, **Vlčí med**, Galerie Brno, Brno 2004.
Tomáš Třeštík, **Osobnosti současné české reklamní a módní fotografie**, ATEMI s.r.o., Praha 2002
Katalog FRAME 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, FRAME, Brno
Katalog k 20. ročníku Měsíce fotografie, Fotofo, Bratislava 2010

Vedoucí diplomové práce: **Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS**
Institut tvůrčí fotografie

Datum zadání diplomové práce: **27. července 2013**

Termín odevzdání diplomové práce: **20. června 2016**

Prof. PhDr. Vladimír BIRGUS
vedoucí ústavu

V Opavě 21. dubna 2016

Rád bych poděkoval Prof. PhDr. Vladimíru Birgusovi za vedení práce, ing. BcA. Ondřeji Žižkovi za cenné informace, Richardovi Procházkovi za grafickou úpravu práce a všem zmiňovaným fotografům za jejich ochotu a poskytnuté materiály.

Fotografie na titulní straně — Martin Peschl, z cyklu *To the Mountains*, finalista FRAME 2012.

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval samostatně za použití literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

Souhlasím se zveřejněním v Univerzitní knihovně Slezské univerzity v Opavě, v knihovně Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na webových stránkách Institutu tvůrčí fotografie.

Tomáš Hliva

V Opavě dne 30. června 2016

Obsah

Úvod	_13
Český fotografický prostor	_15
Tématický rámec	_17
Obsah a myšlenka v hledáčku porotce	_19
Dílčí ročníky a jejich osobnosti	
2005 – 100% život / Komunikace / Domov	_21
2006 – Cesta / Manipulace / Krása	_29
2007 – Štěstí / Závislost / VIP	_37
2008 – Láska / Identita / Síla	_45
2009 – Show / Vztah / In	_53
2010 – Bůh / Klasika/ Rekreace	_63
FRAME 2011	_73
FRAME 2012	_81
Rozhovor s Vendulou Knopovou	_95
Nový FRAME	_99
Mezinárodní fotografické soutěže	_103
Sony World Photography Awards	_111
Závěr	_115
Přehled oceněných autorů	_117
Použitá literatura	_121
Rejstřík	_123

Úvod

Soutěž FRAME se za dobu své osmileté existence vyprofilovala jako jeden z hlavních kulturních počinů reflektujících aktuální dění ve fotografii na české umělecké scéně. V tomto pocitu mě utvrdila i samotná práce na tomto textu, především svědectví autorů, se kterými jsem se setkal a kteří si své účasti v soutěži velmi cení.

Cílem této diplomové práce však není snaha podat úplné statistické údaje o počtu přihlášených prací, ani kritika jednotlivých ročníků, jak ji známe z tisku v podobě reakcí na každoroční prezentace oceněných souborů ve výstavních síních.

Na soutěž se zaměřuji z více pohledů. Jednak pohledem prostředí akademického — jako spolužák a kolega studentů vysokých škol se samostatnou výukou fotografie — a jednak pohledem prostředí profesního, ve kterém se pohybují jako autor fotografického magazínu FOTO.

Všímám si, jak je soutěž vnímána samotnými fotografy, porotci a odbornou veřejností, ale i organizátory. Snažím se ji „zarámovat“ na pozadí fotografického dění v letech 2005—2012, rozkrýt její strukturu, poukázat na její nedostatky, ale i obecně postihnout její smysl a funkci. Z oceněných autorů zmiňuji ty, jejichž účast v soutěži považuji za zásadní a jejich konkrétní díla pak představuji v samostatných kapitolách uspořádaných podle jednotlivých ročníků. Do práce rovněž přikládám rozhovor s Vendulou Knopovou, dvojnásobnou laureátkou FRAME a zároveň úspěšnou účastnicí dalších mezinárodních soutěží.

Zahrnuji zde také úplný přehled všech dosavadních laureátů soutěže, v publikovaném obrazovém materiálu vybírám z nejlepších souborů napříč všemi osmi dosavadními ročníky.

Vzhledem k tomu, že chod soutěže se organizátorům nepodařilo po roce 2012 (kdy proběhl její poslední ročník) dále finančně a organizačně zajistit, věnuji se v kapitole Nový FRAME plánům na její vzkříšení.

Český fotografický prostor

S nápadem na realizaci každoročního pořádání soutěže přišel v roce 2004 Ondřej Žižka, absolvent bakalářského studia na Institutu tvůrčí fotografie, který v té době navštěvoval fotografické kurzy Evžena Sobka ve Fotoškole Brno¹⁾. Své počáteční vize konzultoval nejprve s profesorem Jindřichem Štreitem, se kterým se znal již déle, a později se svým tehdejším učitelem, Evženem Sobkem. Oba dva pak svým počátečním nadšením reagovali na skutečnost, že většinu výstav v Brně zaštiťují Moravská galerie nebo Dům umění města Brna a pokud se něco děje v celorepublikovém měřítku, je to většinou v Praze. Svou roli hrál samozřejmě také fakt, že podobná soutěž, zaměřená na studenty fotografie a zároveň profesionální fotografy, jednoduše neexistovala. Z nadšení Ondřeje Žižky a Evžena Sobka záhy vykrytalizoval plnohodnotný a koncepčně jasně ucelený projekt, za kterým stojí celá řada výrazných osobností české fotografie a který se stal všeobecně respektovaným kulturním počinem, který reflektoval trendy na pozadí české fotografické scény.

Toto tvrzení však vyžaduje dvě upřesnění. Především je třeba rozlišovat, jaký styl fotografického projevu se soutěž (její hybatelé, tedy organizátoři a jimi nominovaní porotci) snaží sledovat. FRAME je od začátku koncipován jako „narázník“ pro tvůrčí uměleckou fotografii. Pokud tedy budeme zjednodušeně vnímat a odlišovat dva odlišné fotografické přístupy (i když mnohdy navzájem se propojující), pak tím druhým — vedle zmiňované tvůrčí fotografie s výtvarným přesahem a konceptem — bude reportážní (žurnalistická) fotografie. Zde se tedy nabízí zmínit existenci dnes již tradiční fotografické soutěže Czech Press Photo²⁾, která se zaměřuje především právě na aspekty novinářské fotografie.

1) Fotoškolu Brno založil v roce 2004 Evžen Sobek. Soukromá instituce poskytuje vzdělání v oboru tvůrčí a užití fotografie nejširší fotografické veřejnosti, pilířem studia jsou tři — a pětíměsíční intenzivní kurzy

2) Největší a nejznámější tuzemská fotografická soutěž, jejíž organizátoři každoročně udělují ocenění profesionálním fotografům, kteří pracují především pro zpravodajské agentury, noviny a časopisy. Soutěž se z původních pěti kategorií (vyhlášených v prvním ročníku v roce 2005) v posledních letech rozrostla na šestnáct kategorií, ve kterých se postupem času

Druhé upřesnění se vztahuje k regionálnímu vymezení. Soutěž FRAME je od samotného počátku určena profesionálním fotografům a studentům ze zemí Visegrádské čtyřky. Většina recenzentů i teoretiků o ní pak automaticky mluví jako o soutěži, jejíž výsledky ukazují na fotografické trendy ve střeoevropských kruzích. Pokud však nahlédneme do úplného přehledu všech oceněných autorů v závěru práce, zjistíme, že drtivá většina fotografů pochází z Česka, kde také působí. I když je tedy projekt koncipován jako mezinárodní a měl by zahrnovat práce ze zemí střední Evropy, vypovídá zatím spíše o „situaci“ u nás.

Nabízí se možnost, že kvalita tuzemských souborů výrazně převyšuje přihlášená díla z ostatních oslovených zemí. Není tomu tak, počet přihlášených souborů ze Slovenska, Polska a Maďarska byl zatím i přes snahu pořadatelů minimální. Určitý posun lze vidět až v ročnících 2011 a 2012, kde je odezva na propagaci organizátorů v zahraničí přece jen patrnější.

uplatňuje i celá řada mladých fotografů a studentů vysokých fotografických škol. Novou ředitelkou soutěže se po odchodu Daniely Mrázkové stala Veronika Souralová, která v současné době plánuje otevření prostoru Czech Photo Center v Nových Butovicích.

„Multižánrový umělecký prostor, který má ambici stát se jednou z nejvýznamnějších galerií v hlavním městě, poskytne seberealizaci hlavně mladým lidem, ale nejen jim. Bude chtít do uměleckého dění vtáhnout ‚obyčejné‘ obyvatele města a stát se místem, kde se Pražané a další návštěvníci budou setkávat s díly předních českých i světových fotografů i se streetartovými instalacemi. Díky tomu se vytvoří umělecká zóna mimo městské centrum. Na výstavní prostor, který zaujímá dominantní plochu v celém projektu, plynule naváže kavárna, atelier, učebna, printcentrum, obchod, fotografický archiv a venkovní galerie.“ (zdroj trigema.cz)

Tematický rámec

Hlavní osou a největším specifikem soutěže se stalo pravidelné vyhlašování tří okruhů témat. Tento záměr a pořadatelský „tah“ Ondřeje Žižky a Evžena Sobka se stal jedním z nejvíce diskutovaných aspektů samotné soutěže. Už tento fakt sám o sobě ukazuje na to, že nápad to byl více než dobrý, vždyť co lepšího chtít od akce, která „dohlíží“ na prostředí daného zájmu a „mapuje“ ho, než aby vzbuzovala pozornost a diskuzi.

Objevila se celá řada reakcí na výhody takového uspořádání: „Tematický rámec (frame) soutěže umožňuje překvapivá srovnání myšlenkových i vizuálních řešení u jednotlivých autorů.“³⁾ Svěbytná témata skutečně přinášela každý rok nové výzvy a záleželo jen na autorech, jak se jim podaří svá díla „včlenit“ do příslušné kategorie. Mnohdy se třeba i starší práce ocitly ve zcela novém světle a jejich zařazení do jedné z kategorií odhalilo nové souvislosti a divák, neméně důležitý článek kulturního „procesu“, mohl začít přemýšlet.

Koncept tří originálně pojatých témat rovněž nabízel zajímavé možnosti při samotné instalaci tradičních výstav, které dosud neodmyslitelně patřily k hlavnímu produktu výsledků soutěže FRAME.

Na druhou stranu s sebou toto členění neslo nejedno úskalí: „Autoři někdy složitě pasují své práce do jednotlivých kategorií a porotci musí přihlížet nejen ke kvalitě a autentičnosti prací, ale také k jejich dialogu s vymezeným tématem,“⁴⁾ říká k tomu z pohledu porotce Tomáš Pospěch. O členění podobně uvažuje i Martin Tůma: „Rozdělení na tři témata mi vždycky přišlo jako zajímavé vodítko, ale na druhou stranu jsem tento koncept nikdy zcela nepochopil. Nemyslím si, že někdo, kdo kdy získal nějakou cenu ve FRAME, by vytvářel fotografie přímo pro uvedená zadání. Myslím si, že je to spíš způsob, jak budovat tvář a podobu soutěže a hledat její místo na české fotografické scéně. Dost razantně to odlišuje soutěž od počinů, jako jsou mezinárodní komerční soutěže, což je pro FRAME jediné dobře. Na druhou stranu si myslím, že ty tři kategorie tam byly vždycky trochu navíc. Pokud s nimi nikdo výrazně nepracuje, tak už je možná lepší vzdát se jich úplně a hledat autory, kteří na místní nebo příhraniční fotografické scéně vytvářejí výraznější přesah. A to většinou lidé ocenění ve FRAME dělali.“⁵⁾

3) Vendula Juřicová, porotkyně a kurátorka výstavy FRAME 2010 v katalogu k výstavě

4) Z katalogu k výstavě FRAME 2010

5) Z e-mailové korespondence s autorem

Původní koncept vydržel soutěži celých šest ročníků, ve dvou posledních pak Ondřej Žížka provedl zásadní změnu a jednotlivé kategorie zrušil. Z volného zadání pak vzešlo šest finalistů a tři ocenění (zvláštní, sedmou cenu pak udělila Leica Gallery Prague).

Obsah a myšlenka v hledáčku porotce

Výsledky fotografické soutěže, vedle kvality přihlášených děl, ovlivňují její organizátoři a v důsledku pak zejména jimi oslovení porotci. Jak zní jedno známé klišé, porota to nemá (a v posuzování kvality umění obzvláště) nikdy lehké.

V porotě FRAME se vystřídala celá řada fotografů, kurátorů, teoretiků a lektorů — v uplynulých ročnících to byli konkrétně Jana Bömerová, Eva Heyd, Bohunka Koklesová, Lucia L. Fišerová, Iren Stehli, Jana Hojstřičová, Lucia L. Fišerová, Josef Moucha, Tomáš Pospěch, Jindřich Štreit, Ivan Pinkava, Aleš Kuneš, Jiří Pátek, Pavel Dias, Péter Korniss, Michal Hladík, Miroslav Vojtěchovský, Ábel Szalontai a Vojtěch Sláma.

O vybraných cyklech a pořadí autorů tak vždy rozhodovalo pět až sedm hodnotitelů a pořadatelům nelze upřít, že se jim podařilo oslovit takové osoby současné fotografie, které vzbudily mezi soutěžícími patřičný zájem.

Rád bych zde však uvedl problematiku spojenou s profesním zaměřením porotců a statusem mladých umělců, kteří do soutěže vstupují. Většina z nich se totiž rekrutuje z řad studentů vysokých škol a jejich díla tak „narážejí“ na pohledy hodnotitelů-pedagogů často stejných vzdělávacích institucí. Může se tak stát, že pedagog, který hodnotí daný soubor, se s konkrétními fotografiemi nesetkává poprvé. Zná pozadí jejich vzniku, podílel se na výběru do finální série a jeho pohled na kvalitu a výjimečnost práce může být značně deformovaný. Řešení takových „narázů“ je nasnadě. Pokusit se složení poroty rok od roku měnit a snažit se oslovit i odborníky ze zahraničí, u nichž bude pravděpodobnost, že se se soutěžní prací takto setkali dříve, daleko menší.

Kvalitu jednotlivých děl nelze samozřejmě přesně změřit, nicméně v obecném povědomí odborníků, kteří se fotografii věnují a snaží se „popsat“ její hodnoty, jistá měřítko existují. Na co se však porotci soustředí především? Jaké aspekty díla při výběru zohledňují nebo by měli zohledňovat? Měl by být na prvním místě vždy obsah a myšlenka hodnoceného díla?

Miroslav Vojtěchovský, jeden ze stálých porotců a také pilných kritiků soutěže, má v otázce kritérií kvality jasno a ve svém textu uvádí zajímavý příměr: „Jde přece o to, jak vyprávět velmi silný obsah jako Dostojevský nebo jako Bach. Ten první to má na první pohled jednodušší, ten druhý musí do svého díla vložit zdánlivě mnohem více dovednosti, která má poněkud degradující povahu formální

zručnosti, ale v obou případech leží ta dělicí čára, přes kterou se dílo v našem vnímání dostává do vyšších hodnotových pater v rovině upřímnosti, poctivosti, v hloubce autorského ponoru do té problematiky, o kterou se chce s divákem podělit. Vyumělkované projekty, byť by byly doslova přecpány skladebnými efekty překrývajícími obsahovou chudobu, v našem vnímání přes onu dělicí čáru neprojdou.“⁶⁾

Mezi dalšími kritérii je také otázka vlivu aktuálních trendů. Při pohledu na výsledky všech ročníků je zřejmé, že aktuální tendence ve fotografii jednoduše přehlížet nelze. Jsou to však právě teoretikové a publicisté, v jejichž komentářích se vždy nějakým způsobem odráží role hodnotitele-porotce, jenž jednotlivé tendence pojmenovává.

Ale jaká další hlediska je třeba zohledňovat? Mohlo by se zdát, že po definitivním nástupu digitálních fotoaparátů stojí technická stránka fotografie při hodnocení spíše stranou. V porotě se však vedou debaty i v tomto ohledu. Dalo by se říct, že porotci „vyčítají“ mladším autorům při tvorbě jakousi tvůrčí nepozornost. Josef Moucha, taktéž pravidelný účastník setkání poroty, o přístupu k hodnocení technické úrovně fotografických obrazů říká: „Neřeční se při hodnocení o škále černobílé versus pestré: obě možnosti jsou považované za svrchovanou autorskou volbu, ale neznamená to, že porota zpracování obrazu přehlízí. Zdá se, že příliš mnoho snímků přejímá optiku prefabrikovanou výrobcí: na můj vkus pohodlně a na příliš mnoha frontách se ustupuje tlakům doby, byť je jim třeba čelit. Tříbení postřehu i smyslu pro závažnost volby okamžiku expozice nahrazuje mechanika kamer sekvencemi. Nevadí mi tolik, že práce ve fotokomorách mizí z repertoáru, spíše postrádám sepětí kvalit obsahových a formálních.“

6) Z katalogu k výstavě FRAME 2009

2005

100% život / Komunikace / Domov

Stoprocentní Prášilová

Kategorie 100% život přinesla kvalitní soubory na všech třech umístěních a v rámci prvního ročníku můžeme mluvit také o jednom velkém objevu. Bára Prášilová, absolventka Institutu tvůrčí fotografie na Slezské univerzitě v Opavě, se postupně vypracovala v jednu z nejžádanějších českých profesionálních fotografek. Bára Prášilová je mimo jiné držitelkou dvou prestižních ocenění Fotograf roku na *Czech Grand Design* v roce 2009 a 2011, byla rovněž finalistkou *Hasselblad Masters Awards 2009* a celkovou vítězkou v kategorii Fashion v téže soutěži v roce 2014.

Ve své tvorbě se zaměřuje na módní a portrétní fotografii, v oceněném souboru pracovala s neživými rekvizitami — panenkami, jež stylizovala do různých nadpřirozených bytostí.

Práce s rekvizitami zůstala hlavním poznávacím znakem všech dalších fotografií Báry Prášilové, stejně tak původní aranže, technická dokonalost a cit pro výběr modelů. V zakázkových fotografiích Báry Prášilové často nacházíme silný vliv retro „looku“, opět však jsou inscenovány do vlastních aranží.

Kontinuita tvorby, originální obrazová řeč a jasný koncept dovoluují Báře způsob práce v našich končinách spíše ojedinělý — tvořit v rámci komerčních zakázek podle svých představ.

Barbora Krejčová, vystudovaná fotografka a architektka, se v tomto ročníku prezentovala cyklem fotografií *Beauty*. V něm zobrazuje kýč, nevкус a laciné umění — okrasné květiny, poutače na zmrzliny, nafukovací dorty (ale také panny) — podobně jako si vybírá své motivy konzumní společnosti ve svých fotografiích Martin Parr. Zatímco Parr však své snímky ponechává ve vši „pravdě“ a nijak je nestylizuje, Krejčová využívá blesku a odhaluje tak zcela odlišnou estetikou zobrazovaného.

Třetí cenu v téže kategorii získal Milana Jaroš, fotograf týdeníku *Respekt*. Zatímco vztah fotografií Báry Prášilové k zadání je spíše okrajový, Jarošův barevný dokument ironizující situace ze života českého občana pasuje do zadání kategorie lépe. Milan Jaroš je společně s Martinem Kollárem (cyklus fotografií *Armádní kuchaři*, *FRAME* 2009) zároveň jediným představitelem, který se dokázal prosadit mezi nejlépe hodnocené soubory napříč ročníky prostřednictvím barevného subjektivního dokumentu.

Kompozice myší

Z dalších oceněných prací prvního ročníku (Komunikace) vybírám práci Tomáše Pospěcha, jenž v cyklu *Krajinky.jpg* parafrázuje klasické krajinářské dílo Josefa Sudka. Velkoformátovou kamerou snímal umělé vytvořené scenerie z počítačových her či tapet vytvořených na pozadích počítačových monitorů. Pospěch se tak po cyklech dokumentárních fotografií (*Pomezí*, 1997 a *Look to the Future*, 2003) představil koncepčně zpracovaným tématem.

V paměti mi utkvěla jedna z přednášek — exkurzí autora do světa různých úrovní počítačových her v cestě za dokonalou přírodní scenerií — v historii krajinářské fotografie těžko dosud někdo řešil podobné problémy, jakým byl pro Tomáše Pospěcha třeba hořící obrněný vůz, zaclánějící zachycení ideálního panoramatu.

„V prostoru počítače jsem činil vše, co obvykle přináleží krajináři: dlouho vyhledával vhodnou krajinu, ovládáním autíčka, postavy, zaměřovače nebo jiným předprogramovaným postupem pečlivě volil kompozici, klávesnicí a myší nacházel nejvhodnější výřez, vyhledával vhodné počasí, ten správný okamžik... a pak dlouze exponoval masivním aparátem na velký formát negativu. Byl jsem tradiční poutník s kamerou, krajinář v prostoru internetového média.“⁷⁾

Propojení dvou postupně se vzdalujících světů způsobu zaznamenání fotografického obrazu, tedy toho analogového a digitálního, pak nabylo na významu především v rámci samotné instalace výstavního souboru, který autor realizoval s odkazem na klasická díla krajinářských mistrů. Na neznalého návštěvníka tak po vstupu do prostředí expozice čekal při bližším přezkoumání kontaktů i zajímavý moment překvapení.

7) Tomáš Pospěch, text z katalogu výstavy *Krajinky.jpg*, Galerie Fiducia, Ostrava, 26. května — 23. června 2005

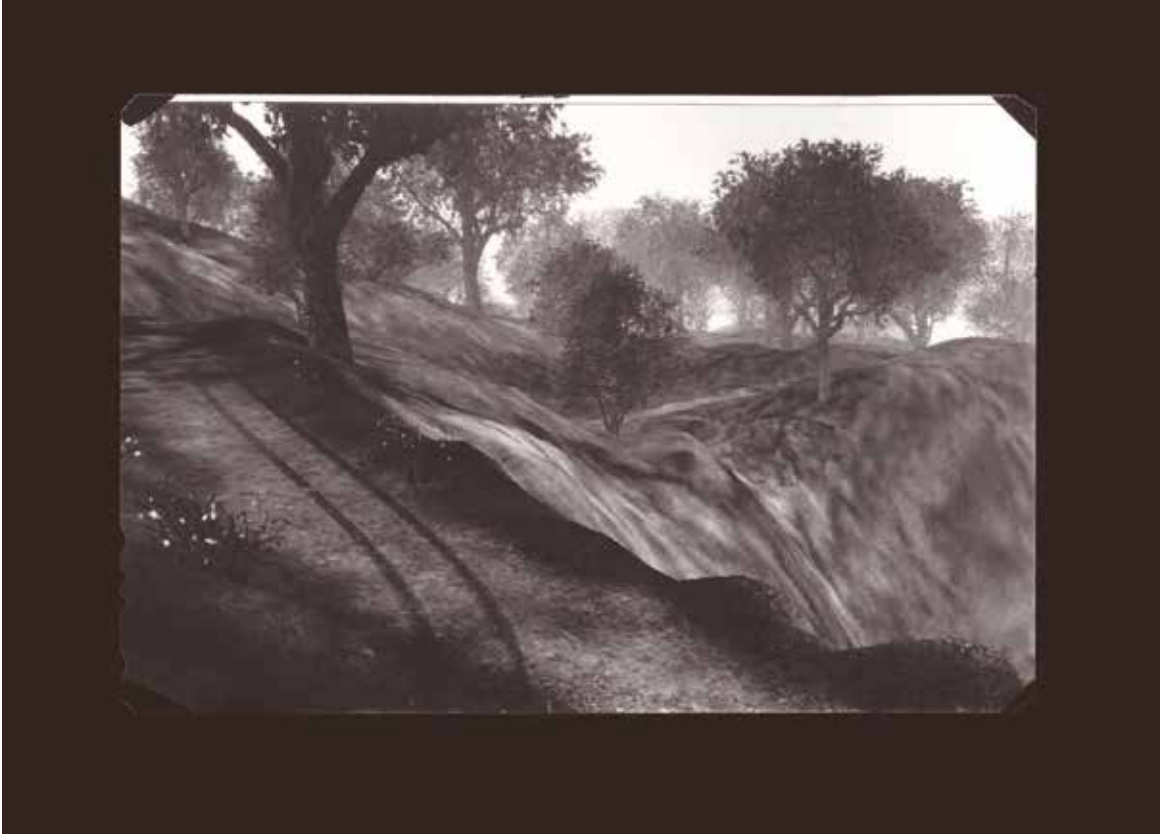
Barbora Prášilová, bez názvu
1. cena v kategorii 100% život

×

Barbora Krejčová, z cyklu Beauty
2. cena v kategorii 100% život

Tomáš Pospěch, z cyklu *Krajinky.jpg*
1. cena v kategorii Komunikace

2006

Cesta / Manipulace / Krása

Druhý ročník soutěže dokázal přitáhnout zavedená jména, především Andreje Balca (*Nedělní přání*, první cena v kategorii Cesta), Vojtěcha Slámu s jeho poetickými čtvercovými černobílými zvětšeninami z cyklu *Z deníku vlka*, ale také i výrazné představitelky nastupující generace mladých českých fotografek — Danielu Dostálkovou, Kateřinu Držkovou a Barboru Kuklíkovou.

Daniela Dostálková, která se v cyklu *Town I Like* dotýká problematiky odosobněného prostředí továren „japonského typu“ a praktikování firemní kultury na cizím území.⁸⁾ (Podobnému tématu se věnoval ve svém cyklu *Look to the Future* také Tomáš Pospěch.)

Fotografie Dostálkové a především její téma mi připomněly dokumentární film Seana McAllistera *Japonský příběh lásky a nenávisti*, ze kterého je dobře patrné, jaké faktory se v Japonsku podílejí na nejvyšším počtu sebevražd na počet obyvatel na světě — zásadní roli mezi nimi hraje právě pracovní prostředí špičkových továren firem globálních a úspěšných megakorporací a nekompromisní přístup k zaměstnancům. Po jeho zhlédnutí nacházím obrazech Daniely Dostálkové kromě nádechu grotesky a absurdna i tušení smutných a tragických událostí.

Kateřina Držková se v duchu manipulovaného dokumentu představila širší veřejnosti snímky z cyklu *Uprchlíci*, které porota vyzdvihla v kategorii Cesta na druhé místo za Balcovo *Nedělní přání*. V těchto fotografiích vytváří novou realitu politických emigrantů pomocí počítačové manipulace, přistěhovalce zasazuje do vizualizací vycházejících z jejich představ o lepším životě. Kontrast mezi realitou a přáním umocňuje formálně — prostřednictvím kukátka prezentuje autentické černobílé záběry reality, představy, které ve většině případů vycházejí ze skutečných výpovědí fotografovaných, pak ve výstavním souboru prezentuje pomocí velkých barevných zvětšenin. Manipulace tu však není samoúčelná, ale vychází z jasně sdělení o sociálních problémech současného světa.

Pozornost vzbudil v tomto roce i vítězný soubor kategorie Krása *IN-TY-MY-TA* Barbory Kuklíkové, která na mateřské dovolené fotografovala své čerstvě narozené dítě. Svými autoportréty zaujala především díky netradičním a moderním kompozicím, kterým nechyběl vtíp a nadhled ani citlivé sdělení autorčiných pocitů s divákem.

8) Každé ráno je pro zaměstnance vedená povinná rozcvička, k obědu se servíruje svíčková i sushi, Daniela Dostálková, z katalogu FRAME, 2006

ЮРІЙ
24 РОКІВ
УКРАЇНА НОВОБОРОВО
СВОБОДНИЙ
ВІЗВОТНОС
СРЕДІ ШКОЛА
ПРАЦЮЮ НАСЛОВА С. ГИГІЄНОМ
ВЕЛАНІЯ-ПІСОУНУ

Василь
46 років
Зеріна Хуєт
мешкає
2 дітей
слесарь
14 років працює в Словаччині
Желання: «щоб було зручненько
и добре туди»

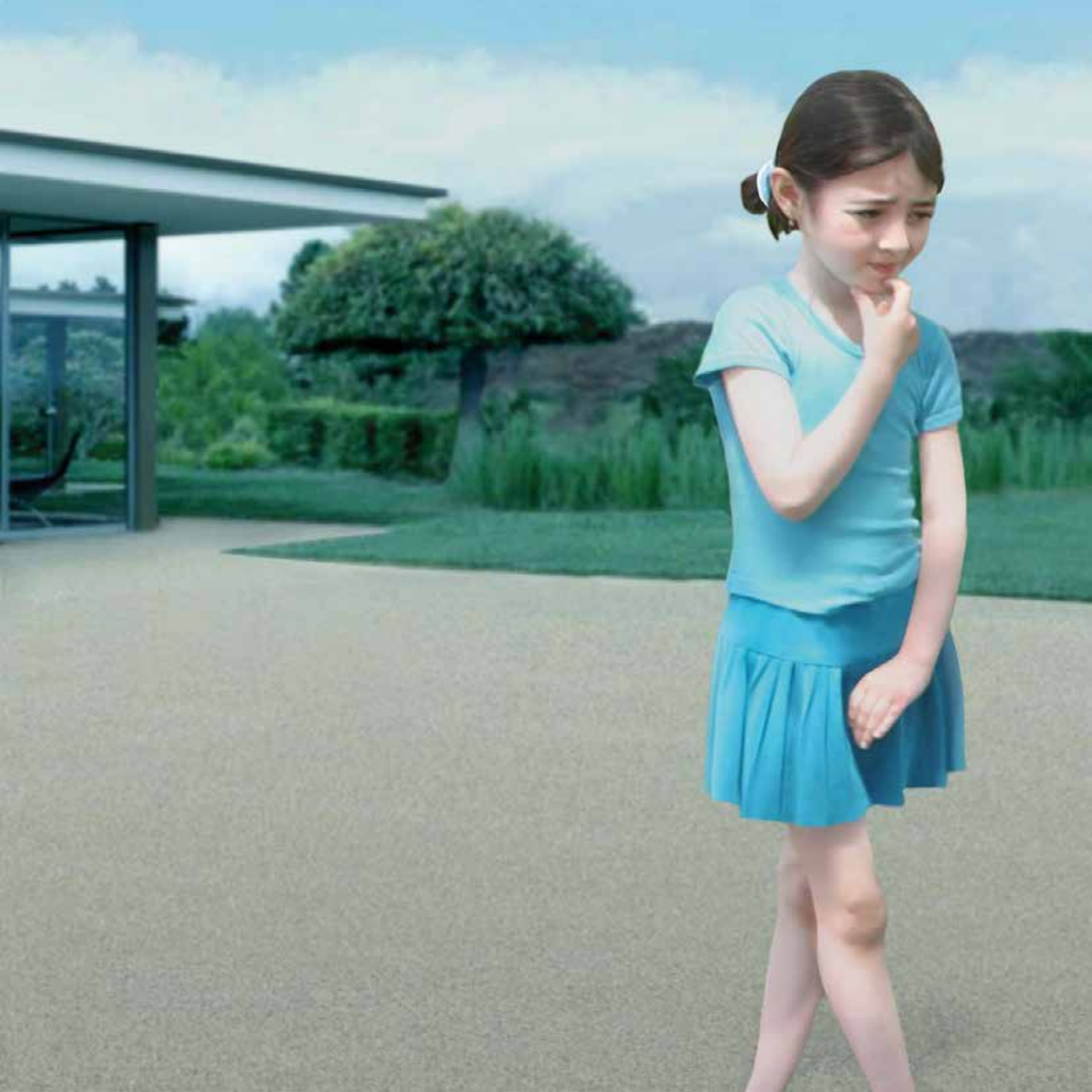
Andrej Balco, z cyklu Nedělní přání
1. cena v kategorii Cesta

Daniela Dostálková, z cyklu Town I Like
1. cena v kategorii Manipulace

Kateřina Drůková, z cyklu Uprchlíci
2. cena v kategorii Cesta

2007

Štěstí / Závislost / VIP

Balcův sluha a jeho pán

Dílo Andreje Balca patří mezi absolutní špičku v regionu „působišť“ soutěže FRAME, tedy v zemích Visegrádské čtyřky. Balco oslovil porotu již v ročníku 2006 cyklem dokumentárních fotografií *Nedělní přání* z prostředí (i)legálních dělníků ze zemí bývalého Sovětského svazu, ale z mého pohledu především *Domésticas*, za který Balco získal první cenu v tomto ročníku, představuje absolutní vrchol moderní dokumentární tvorby.

Slovenský autor získal stipendium na pobyt v jihoamerickém Rio de Janeiru, kde půl roku portrétoval početné skupiny domácích sluhů a jejich pánů v prostředí jejich přechodných domovů. Sociální sondu do rozdílných společenských statusů svých protagonistů Balco prohlubuje pomocí tří jednoduchých otázek, které pokládá „sluhům“ i jejich „pánům“: „Co by sis přál, kdybys chytil zlatou ryбку? Co pro tebe znamená práce? Kdys začal pracovat?“

Obrazové výstupy prezentuje jako triptychy, skládané z portrétů pána a jeho sluhy, mezi něž vkládá ještě detail prostředí působišť obou protagonistů, tedy místo rezidence. Samotné portréty pak působí velmi sugestivně, čehož Balco dosahuje jednak použitím středoformátové kamery, jednak nekompromisním ořezem, kdy obličejová část vyplňuje celý formát obrazového výstupu. Ani dílčí portréty zachycené Balcem nepostrádají patřičnou hloubku. Práci staví také na částečně inscenovaných dokumentárních obrazech, na kterých figurují opět fotografování z triptychů. Tady Balco naplno rozvíjí svůj smysl pro detail — co do obsahu (přemýšlíme, co prožívá aktér snímku) i formy (vizuálně podmanivé celky s účastí jihoamerických reálií).

Autor se navíc přesně trefil do zadání (stejně tak můžeme říct, že pořadatelé se trefili zadáním do existujícího souboru Andreje Balca), snímky zařazené do kategorie Závislost nepůsobí ve „výsledkové“ listině jako dodatečně naroubované.

Hledání nových souvislostí napojením souboru na vyhlášené téma z mého pohledu dobře zafungovalo v případě fotografií Anny Gutové (která společně s Gabrielem Fragnerem dosáhla o čtyři roky později cyklem fotografií *I Love My Family* na absolutní vítězství v sedmém ročníku soutěže FRAME).

Její černobílé kontrastní obrazy prezentované pod názvem *Kotrmelec* jsou založené na aktuálních pocitech autorky, která se vyrovnává se zásadním životním obratem.

Takto zpracovaný černobílý subjektivní dokument patří v historii soutěže k ojedinělým, podobně se „pocitově“ vyjadřuje snad pouze finalistka FRAME 2011 Dagmar Vyhnálková ve svém cyklu dokumentárních fotografií *Heart on Fire*.

Velmi důležitý Sláma

„Na nádraží v Pushkaru, kde mi ukradli brašnu s foťákem, se vším, prodavač čaje křičí, čór, čór, čór...“

_Vojtěch Sláma

Těmito slovy začíná Vojta Sláma explikaci ke svému cyklu fotografií *India Tourist*, který porota v roce 2007 ocenila jako nejlepší v kategorii V.I.P. Autor se vypravil na cestu do Indie, kde byl však záhy okraden. Přišel tak mimo jiné i o svůj tradiční nástroj — kvalitní středofórmátovou dvouokou zrcadlovku Flexaret. Nastalou situaci řešil nákupem jednoduchého automatického přístroje s plastovou čočkou.

Vojta Sláma vedle absolutní změny prostředníka mezi fotografovanou realitou a fotografem, tedy právě použité kamery, podstoupil i změnu samotného přístupu k tvorbě — stejně tak jako sám již nemohl na amatérském přístroji ovlivňovat nastavení expozičních hodnot a nechává je na automaticce, rovněž opouští kontrolu samotné tvorby obrazového výstupu — nefotografuje sám, ale fotoaparát vkládá do rukou jiným.

Koncept, kdy se fotograf nechává fotografovat náhodnými kolemjdoucími není ničím novým, u Vojtěcha Slámy, který se dosud ve svých černobílých čtvercových obrazech přikláněl spíše k aranžím s promyšlenými kompozicemi, však cyklus barevných fotografií z prostředí Indie představoval příjemný obrat. Bezprostřednost, jednoduchost a přirozenost fotografií V.I.P. turisty Vojtěcha Slámy figurují na většině jeho „automatických portrétů“ z tohoto cyklu.

×

Vojta Sláma, z cyklu India Tourist
1. cena v kategorii V.I.P.

Andrej Balco, z cyklu Domesticas
 1. cena v kategorii Závislost

Anna Gutová, z cyklu *Kotrmelec*
2. cena v kategorii *Závislost*

2008

Láska / Identita / Síla

Rekonstrukce pomíjivosti

„Malá rekonstruuje subjektivně viděné události, divák je vtažen do podmanivého světa snění. Jediným záchytným bodem, který skutečně existuje, je prostředí domu prarodičů, v němž celá její rodina vyrůstala. Ostatní situace, pohledy, výjevy ubíhají za hranice popisné dokumentace rodinné historie. Podobně jako v Kusturicově filmu *Arizona Dream*⁹⁾ má každá osoba z fotografií Petry Malé své sny a své touhy... a někde za tím vším je všudypřítomný náznak pomíjivosti a smrti.“

_Markéta Kubačáková

Těžko budeme hledat napříč historií soutěže soubor, který by se svou komplexností, vyspělostí a vizuální silou vyrovnal cyklu fotografií *A ona řekla dyt se divá*.

Petra Malá Millerová se ve vzpomínkách vrací do domu svých prarodičů, kde vyrůstala její rodina, a pomocí starých fotografií rekonstruuje svoje vzpomínky.

Autorka pečlivě komponuje jednotlivé záběry, s citem kombinuje různé formáty obrazového výstupu, mění rytmus vyprávění pomocí střídání žánrů — portrétu, zátiší, manipulovaného dokumentu, krajiny, stejně minimalisticky dávkuje svým obrazům černobílou či barevnou škálu. Použitá forma skvěle staví atmosféru pocitů pomíjivosti, jež k divákovi neobyčejně naléhavě promlouvají z každého jednotlivého obrazu.

Tři lásky

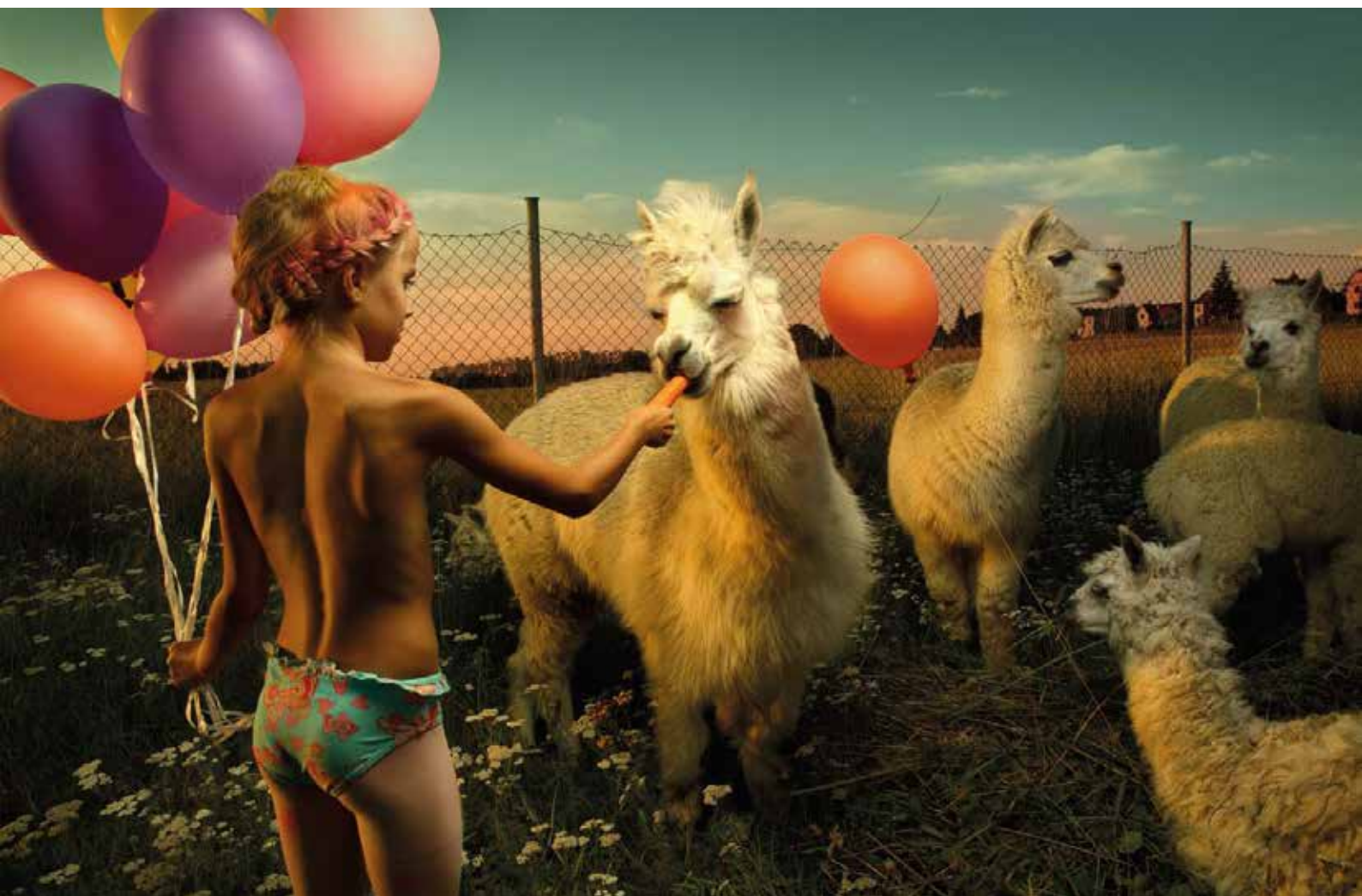
Kategorii Láska opanovaly dvě ženy. Tereza Vlčková se mihla svými „levitujícími“ snímky z cyklu *A Perfect Day, Elise...* již v předešlém ročníku 2007. Porota je ocenila třetím místem v kategorii Štěstí. Obrazy s pohádkově snovými výjevy balónků, lam

9) Film *Arizona Dream* natočil Emir Kusturica v roce 1993. V hlavních rolích Johnny Depp a Fay Dunaway. Je to první film, který Kusturica natočil v USA, v době uvedení naprostý propadák, Američany zůstal nepochopený, podobně jako první zámořský film Miloše Formana *Taking Off*.

a polonahého děvčátka (které v Česku figurovalo na titulní stránce fotografického magazínu¹⁰⁾, avšak na jedné z výstav v Berlíně bylo zakázáno) si však FRAME získala až o rok později, a to v rámci kategorie Láska (1. cena). I když se fotografiím nedá upřít perfektní technické zpracování, neotřelé barevné ztvárnění a podivuhodně dobře fungující vztah fotogenického zvířete a přízračného zjevu sotva dospívajícího děvčátka, přece jen mám pocit, že čistě „soutěžně“ do kategorie daleko lépe seděl druhý oceněný soubor Venduly Knopové *Tři*. Ta ve svém cyklu dlouhodobě sleduje dětství svých tří sester, z nichž dvě má rodina v pěstounské péči. Vendula Knopová „pozoruje“ jejich postupné dospívání, do svých obrazů vkládá své pocity a vzpomínky na dobu, kdy byla sama ve věku děvčátek.

První cenu v kategorii Síla si za cyklus *Lukáš* zaslouženě odnesl Jakub Skokan (člen tvůrčího dua BoysPlayNice, které tvoří s Martinem Tůmou, jenž pro změnu uspěl v kategorii Identita se souborem *Limbus*). Autor v něm dokumentuje nevidomého chlapce. Aby výjevy z jeho života zprostředkoval také nevidomým, doplnil každou fotografii zvukovou stopou, která popisuje obrazový děj. Skokan získal v témže roce za tento soubor také cenu Czech Press Photo v kategorii Každodenní život.

10) DIGIfoto, 7/2008

Tereza Vlčková, bez názvu
1. cena v kategorii Láska

×

Vendula Knopová, z cyklu Tři
2. cena v kategorii Láska

×

Petra Malá, z cyklu *A ona řekla dyt se divá*
1. cena v kategorii *Identita*

2009

Show / Vztah / In

Většina oceněných cyklů v tomto ročníku má společný základ v dokumentární fotografii (výjimku představují pouze inscenované snímky Terezy Vlčkové z cyklu *Mirrors Inside* a soubor *Transcendens* tvůrčí dvojice Juliana Křížová a Jakub Vlček), setkáváme se zde i s tradičním černobílým dokumentem v podání Martin Wágnera, který zachycuje prostředí sibiřských starověrců. To je v měřítku soutěže FRAME jev spíše ojedinělý. Otázkou zůstává, nakolik je absence podobně laděných snímků způsobena „nedostatkem“ kvalitních autorů, kteří se tímto způsobem svým tématům věnují, a v jaké míře porota podléhá současným fotografickým trendům (a tím je svým způsobem i vytváří), které v současnosti prezentují konceptuálněji pojaté série.

Aranžovaný a manipulovaný koncept lze nacházet v dílech napříč všemi ročníky, podle Miroslava Hucky, představitele tradiční humanistické fotografie, se však jedná o přirozený nástup jednoho trendu. „Humanistická fotografie stojí na tom, že zachycuje nepodstatné věci, které však mají zajímavé souvislosti. Důvodem pro její ústup je zřejmě fakt, že tento typ fotografie nemá praktické uplatnění. Časopisy, které je publikovaly, zanikly a ty zbylé mají jinou představu o roli obrazu v tisku. Tvrdím však, že oblíbené styly přicházejí a odcházejí ve vlnách a že se humanistická fotografie opět vrátí.“¹¹⁾

Bližší z tohoto ročníku představují práce Jakuba Jurdiče, Jiřího Zykunda a Libora Fojtíka, jež byly v tomto ročníku z mého pohledu nejvýraznější.

Intimní portrét

Jakub Jurdič, absolvent Ateliéru reklamní fotografie na Fakultě multimediálních komunikací na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, zaujal porotu hned dvěma soubory, a to v ročnících 2009 (*Lucie*) a 2010 (*Jarmil*). V prvním případě vytvořil portrét kamarádky, se kterou se zná řadu let. „Lucie se mi svěřila, že byla v dětství zneužívána jedním z členů rodiny a od té doby nesnáší své tělo, které vnímá jako pošpiněné. Časem jsem se od ní také dozvěděl, že má problém se sebepoškozováním. Když s tím chtěla skoncovat, chtěla, abych ji u toho fotografoval. Bylo to hodně

11) Miroslav Hucek, z rozhovoru Petra Vilguse s autorem, DIGifoto 9/2011

zvláštní, vidět, jak se zraňuje. Zároveň jsem však cítil, že přes hledáček se realita stává jakýmsi jiným obrazem, od kterého se fotograf může oprostit,“ říká k fotografování Lucie autor Jakub Jurdič.

Výsledek působí na diváka naléhavě, zároveň se však nesnaží šokovat. Zobrazená nahota není samoučelná, společně s textovou explikací dotváří pozadí intimního problému zneužívané dívky.

Druhým Jurdičovým souborem je fiktivní autoportrét *Jarmil*, ve kterém se promítají pocity odcizení řadového obyvatele planety a možná budoucnost samotného autora, který své obavy vyjadřuje sebestylizací v různých situacích člověka žijícího v osamění. Stylově sjednocený soubor zaujal i porotu Czech Press Photo. „To, že jsem vyhrál s Jarmilem na Czech Press Photu (v roce 2010 v kategorii Canon Junior Awards — Portrét pozn. aut.), mě dost překvapilo, přece jen, je to soutěž hlavně pro reportéry a vítězné fotky většinou popisují pravdivé události. Posílal jsem tam Jarmila spíše z recese, jestli to porota nějak „skousne“ a ocení soubor o fiktivním člověku. Byl jsem mile překvapen, ocenění znamená, že porota nelpí na zavedených principech, ale posunuje se dál.“

Jakub Jurdič není jediným autorem, který úspěch v soutěži FRAME vnímá jako důležitý: „Ocenění v soutěži FRAME pro mě bylo určitým mezníkem, především cena z roku 2009 za *Lucii*. Předtím jsem byl na pochybách, zda má cenu dělat to, co dělám, a jestli moje fotografie někoho zajímají, ocenění mi přidalo správnou dávku sebevědomí a chuť do další tvorby.“¹²⁾

Humor ve fotografii

Fotografie autorů Zykmanda a Fojtíka mají mnoho společného, i když to na první pohled nemusí být zřejmé. Zatímco Zykmondovy fotografie jsou stylizované a digitálně upravované (někdy připomínají kýčovitě salonní fotografie), Fojtíkovy groteskní absurdity jsou vystavěny na realitě života českého občana. A v čem lze i přes dva zcela rozdílné přístupy, tedy inscenovanou fotografii na jedné straně a subjektivní dokument na straně druhé, nalézt zmiňované pojítko? V náznacích lehké ironie, které s sebou jejich obrazy současného životního stylu nesou. „Všichni účastníci divadla Centrální šatny jsou sebejistí, nepochybující — jsou současní — ‚in‘ a ‚trendy‘.“¹³⁾ „Procházky v oněch barevných kulisách tohoto všudypřítomného zábavního parku jsou pitoreskní.“¹⁴⁾

Obě citace výše, které se týkají Zykmondovy inscenované (ne)reality, by tak mohly klidně zaznít i v rámci Fojtíkova absurdního domova. V obou pracích na pomezí subjektivního dokumentu a výtvarné fotografie lze najít náznak humoru,

12) Z e-mailové korespondence s autorem

13) Evžen Sobek, Text k výstavě Centrální šatna, Kabinet fotografie Domu umění v Opavě, 27. 11. — 28. 12. 2008, www.artalk.cz

14) Jiří Zykmond v explikaci ke svým fotografiím z cyklu Centrální šatna

který se v současné humanistické fotografii objevuje jen zřídka, snad s výjimkou prvních prací Martina Kollára (*Nothing Special*) nebo Tomáše Pospěcha (*Looking to the Future*).

Libora Fojtíka¹⁵⁾ jsem se ptal, jak soubor *Absurdistán — domov můj* vznikl a zda jsou opravdu všechny scény nemanipulované: „Na cyklu jsem začal pracovat někdy v únoru roku 2008, kdy jsem se stal fotoreportérem agentury Isifa. Pracuji pro Hospodářské noviny, což mi umožnilo dostat se na nejrůznější místa České republiky, od Pražského hradu až po erotický veletrh. Mám rád ironický humor a stále jsem přemýšlel, jak bych mohl při práci ještě fotografovat ‚své věci‘. Když jsem měl pocit, že mám to, co je potřeba (za co mě platí), vyfotografováno, snažil jsem se v hlavě přepnout na jiný způsob přemýšlení. U reportáže nebo dokumentu se snažím spíše splynout s davem a prostředím. Zásadně nemanipuluji s lidmi ani scénami, přijde mi to nepřirozené. Ale každý to vnímá jinak, tak se to snažím respektovat, neodsuzovat. Já jsem spíše typ pozorovatele, čekatele na ten správný moment.“

15) Libor Fojtik je absolventem Lidové konzervatoře v Ostravě, obor výtvarná fotografie a absolventem magisterského studia na Institutu tvůrčí fotografie při Slezské univerzitě v Opavě. Lektoruje celoroční kurzy a workshopy fotografie v Praze pro Institut digitální fotografie (IDIF). Pracuje jako fotograf Hospodářských novin, hodně času tráví na cestách — jeho dokumentární soubory pocházejí z cest po zemích jako Japonsko, Indie, Rusko, USA, Vietnam, Mongolsko.

Jakub Jurdič, z cyklu Lucie
1. cena v kategorii Show

Jiří Zykmond, z cyklu *Centrální šatna*
1. cena v kategorii *Vztah*

Libor Fojtík, z cyklu *Absurdistán — domov můj*
1. cena v kategorii *ln*

Juliana Křížová a Jakub Vlček, z cyklu *Transcendence*
2. cena v kategorii In

2010

Bůh / Klasika / Rekreace

Asi nejzajímavější výzvou ročníku 2010 byla pro mladé autory kategorie Bůh. Těžko bychom v historii soutěže hledali interpretačně širší téma. Nejlépe se podle poroty s tématem vypořádali Lukasz Pienkowski a Petra Hajdůchová. K zadání přistoupili obdobným způsobem, ve svých obrazech zanechali popisnosti a dali prostor divákovi, jeho pocitům a postoji k víře. Ne všechny však přístupu, kdy autor záměrně ponechává prostor dodatečným úvahám, oslovuje s takovou jednoznačností jako porota. Ani v ní však pochopitelně nevládl jeden společný hlas, Josef Moucha, jeden z členů poroty, vyjadřuje zklamání, spojené s nevelkými zkušenostmi, jež jsou dány věkem autorů: „Akce FRAME se účastní především mladí lidé s pochopitelným nedostatkem životních zkušeností. Pod heslem Bůh se proto nedalo čekat oslnění.“¹⁶⁾

Estetika vnímání

Ve fotografiích Martina Tůmy se prolíná krajina, performance, inscenace, vystává téma svícení, manipulace, kamufláže. Estetizovaná akce je přiznaným dědictvím zkušeností fotografie. Současně je popírá, aby mohla uskutečnit sama sebe. Performance v krajině nahrazuje vžitě fotografické postupy včetně postprodukce. Se silnou vizí obrazu, který si autor v krajině celý zinscenuje a zahraje, využívá maximálně podmínek okolního prostředí. Přivlastňuje si „výtvarný materiál“ zimní krajiny — sníh, napodobuje ho, manipuluje se samozřejmostí, vlastní lidskému přístupu k přírodě. Ekologie těchto obrazů spočívá v hlubokém vnímání krajiny a sebe samého v ní.

_Vendula Juřicová-Tůmová

16) Z katalogu FRAME, 2010

„Estetizovaná akce“ Martina Tůmy vznikala jako semestrální práce do Ateliéru reklamní fotografie ve Zlíně.

„Nejdůležitější pro mě byl prvek hry a potřeba si tu práci užít. Asi to bylo dané tím, že jsme s Jakubem Skokanem¹⁷⁾ hodně pracovali na komerčních zakázkách a když už jsem si vzal volno, nechtěl jsem dělat nic, co by stálo na principech reklamy. Nechtěl jsem svítit, postprodukovat a počítačově montovat. Chtěl jsem si od toho odpočinout a přemýšlel jsem, jak by se to dalo udělat. Pobýval jsem v té době na takovém starém statku v Beskydech, byla úžasná zima. Ráno jsem si udělal kafičko do termosky, nabalil jsem si dvacet kilo krámů do krosny a lozil jsem po venku a vymýšlel blbosti. S něčím mi pomáhala tehdy má přítelkyně, dnes už manželka Vendula Tůmová (autorka úvodní citace, pozn. aut.) Baví mě česká akční fotografie. V té době jsem byl velice ovlivněný Vladimírem Havlíkem a některé fotky ze souboru k němu přímo odkazují. Na rozdíl od českých akčních umělců se nedokážu zbavit důrazu na estetiku obrazu, i když bych kolikrát chtěl. Proto i ten název, na druhou stranu jsem to myslel i trošku ironicky. Estetizovaná a akce? To tradičně nejde až tak dohromady.“

Rekreační wrestling

Slibné tematické ohraničení, které pořadatelé vytvořili v roce 2010, bylo ukryto i pod heslem Rekrece. Mohlo by se zdát, že právě ve středoevropském regionu by tento svého času nadužívaný výraz mohl v podobě fotografických obrazů přinést zajímavé sondy do životů lidí, kterým se po řadě let strávených v totalitních režimech otevřely nové možnosti trávení volného času, nebo naopak pohled do západního světa, ve kterém nacházíme čím dál bizarnější „rekreační statky“, jejichž uživatele známe dobře třeba z fotografií Martina Parra. Nic takového se ale nejspíš k porotě nedostalo. I přes to lze dva oceněné soubory (třetí cena nebyla udělena) Milana Bureše a Rafała Siderskiho považovat za příjemné oživení tohoto ročníku.

Rafał Siderski se vypravil do prostředí amerického wrestlingu. Ne však do USA, země původu tohoto prapodivného způsobu zábavy, ale do Polska, kde se takto rekreuje úzká skupina nadšenců.

Milan Bureš pak svůj cyklus *Travelling in time* fotografoval v moskevské Tretjakovské státní galerii, kde je vystaveno moderní umění 20. století.

„Navštívit největší ruskou galerii byla pro mě a kolegu spolucestovatele Ondru Hrušku povinnost, stejně jako si udělat portrét před Leninovým mauzoleem. Brali jsme galerii jako úvod před naší cestou na východ Ruska. Ve výsledku se ukázalo, že tato instituce je autentickým skanzenem zanikajícího ducha Sovětského svazu, proto jsem se rozhodl se tam vrátit fotografovat,“ říká ke svým fotografiím autor.

17) Jakub Skokan a Martin Tůma jsou mladí fotografové, kteří společně založili fotografické studio BoysPlayNice, jehož hlavní náplní se stala statická fotografie, fotografie architektury, designu a produktová fotografie. V reklamní fotografii se podle vlastních slov snaží respektovat tradici kvality zpracování obrazu, na první místo však staví nutnost jedinečnosti konceptu. Mimo čisté reklamní fotografie se věnují i volné tvorbě, a to jako autorská dvojice, nebo každý sám za sebe jako individuální autor. „V ideálním případě se stává, že se z komerčního zadání vyklube volný projekt a po půlroční práci vznikne výjimečný soubor fotografií, jako to bylo např. u projektu Na Pasekách.“ Ten byl oceněn třetím místem v soutěži FRAME v roce 2009.

Petra Hajdúchová, z cyklu Yeshua
2. cena v kategorii Bůh

Łukasz pienkowski, z cyklu Hermitage
1. cena v kategorii Bůh

Milan Bureš, z cyklu *Cestování v čase*
1. cena v kategorii *Rekreace*

Jakub Jurdič, z cyklu *Jarmil*
3. cena v kategorii *Klasika*

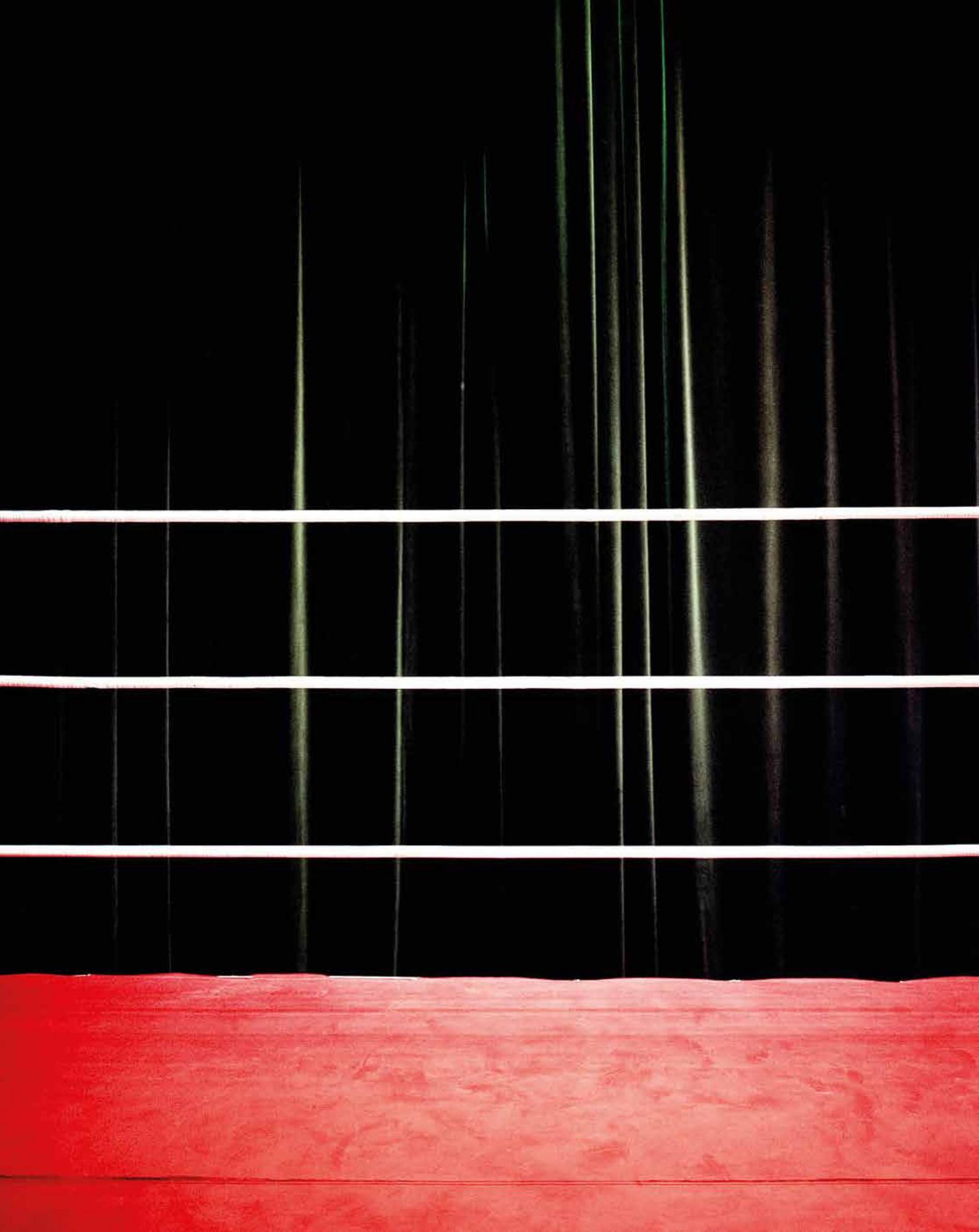

Martin Túma, z cyklu Estetizovaná akce
1. cena v kategorii Klasika

Kamila Musilová, z cyklu Dědeček a Babička
2. cena v kategorii Klasika

Rafał Siderski, z cyklu Do or Die
2. cena w kategorii Rekreacja

FRAME 2011

Husákovo tři plus jedna

Anna Gutová a Gabriel Fragner se možná i díky aktuální módní retrovlně dostali na samý vrchol inovovaného FRAME, který již autory nespojoval hesly a mantinely, ale dal tvůrcům naprostou svobodu, když vyhlásil pouze jedno volné téma.

Vítězně „sestavené“ duo studentů ITF v Opavě se prostřednictvím komorních inscenovaných portrétů vrátilo časem do hluboké totality, do dob upnutých tesilek, šustákových bund, baloňáků, ondulovaných účesů, ubrusů a talířů s jedním dostupným vzorem a do bytů s jedním typem sporáku a dvěma druhy neokrasných rostlin, z nichž tomu žíhanému se říkalo tchýnin jazyk.

I když sami tuto dobu stejně tak jako autor textu v dospělém věku nezažili (Anna je ročník 1977, Gabriel 1973), přesto se jim rekonstrukce nejspíš podařila věrohodně. A to i díky technicky preciznímu analogovému „looku“ vybledlých východoněmeckých filmů, dobové adjustaci a provedení samotné expozice, kde důležitou roli hrály třeba i dobový vzor tapety, bruselský stůl a jeden ze dvou typů zmiňovaných rostlin.

Motivy rodinné idylky jdou divákovi vstříc, každý si v konkrétním výjevu najde tu svoji vzpomínku, každému se vybaví alespoň jedna fotografie ze starého rodinného alba. Některé motivy se možná zbytečně opakují, některé mi naopak chybí — třeba ten tolikrát viděný u mých rodičů, kdy se obyvatelé jednoho paneláku setkávali v „Husákově 3+1“¹⁸⁾ u kanasty nad stoly přečpanými chlebičky, tyčinkami a levnými lihovinami.

Ohně v srdci

I další oceněné cykly pocházejí od studentů Institutu tvůrčí fotografie v Opavě.

Anna Grzelewska (finalistka tohoto ročníku) prostřednictvím fotografií z cyklu *Julia Wannabe* objevuje tenkou hranici mezi dětstvím a dospělostí své dcery. Citlivé

18) Husákovo 3+1, Lada Hubatová-Vacková, VŠUP Praha, 2007, vyšlo knižně u příležitosti stejnojmenné výstavy, která byla připravena pod vedením historičky umění Lady Hubatové-Vackové pro brněnský Dům umění. Výstava i kniha zkoumá sídlištní životní styl, bytovou a spotřební kulturu 70. let.

a výtvarně silné zpracování těch nejintimnějších chvil ze života dospívání Julie neztratilo ani s odstupem času nic ze své působivosti a patří tak k tomu nejlepšímu napříč všemi ročníky soutěže.

Soubor *Heart on Fire* zachycuje emocionální stránku vztahu, kde oba jedinci touží po svobodě. Ani ne tak po oproštění se od vztahu samotného, jako po svobodě ducha. Krása se snoubí s beznadějí, touha po úniku s neschopností jednat a komunikovat. Jako by oba jedince ovládalo něco, co ani jeden není schopen přemoci. Ačkoli je touha žene kupředu, setrvávají bezmocně na místě.

_Dagmar Vyhánková

Dagmar Vyhánková, absolventka magisterského studia na ITF v Opavě, se dlouhodobě věnuje deníkovému způsobu fotografického záznamu. V cyklu *Heart on Fire* rozvíjí emoce, symboly a odkazy na témata svobody a partnerského soužití. Zátíší, portréty, krajiny, tlumené barvy — deprese, melancholie i štěstí, všechny ty pocity, kterými procházíme v rámci soužití s partnerem.

×

Anna Gutová a Gabriel Fragner, z cyklu I love my family
1. cena

×

Anna Grzelewska, z cyklu Julia wanabe
Finalista

×

Dagmar Vyháňková, z cyklu Heart on Fire
Finalista

FRAME 2012

Osmý ročník soutěže FRAME proběhl již v souladu se změnami, které přinesl ročník sedmý — tedy bez svazujícího zadání pro soutěžící v podobě konkrétních témat. Přihlášeno bylo 130 prací od stovky autorů, z nich bylo vybráno šest finalistů. Tři v pořadí, zbylí tři bez umístění. Sedmou cenu pak vyhlašoval hlavní mediální partner soutěže — Leica Gallery Prague, kde o vítězi rozhodovala ředitelka galerie paní Míla Dubská.

V mezinárodní porotě se sešli editorka internetového magazínu Poncz. Maja Dabrowska z Polska, ředitel Měsíce fotografie ve Vídni Thomas Licek z Rakouska, Českou republiku zastupovali kurátorka a historička umění Vendula Tůmová a fotograf Evžen Sobek a Slovensko Bohunka Koklesová, pedagožka Vysoké školy výtvarných umění v Bratislavě.

Je dobře, že se Ondřeji Žižkovi podařilo přilákat i tři jména mimo české prostředí. Možné vazby porotců na akademické prostředí, ze kterého pocházela celá řada přihlášených souborů napříč historií soutěže, by se mohlo stran nezávislého rozhodování jevit jako problematické.

Poslední ročník potvrdil svoji pozici prestižní události svého druhu v prostředí střední Evropy a stal se velkým lákadlem především pro studenty vysokých škol s oborem fotografie. Tradičně se výsledky těšily zájmu ze strany odborných médií, organizátorům se podařilo realizovat tištěný katalog i dvě velké výstavy — premiérovou v Moravské galerii v Brně, reprízu v pražské Leica Gallery.

Stejně jako v sedmém ročníku, i v tomto převažovala inscenovaná a konceptuální fotografie. Dokument jako by se vytrácel. A to nejen v rámci oceněných souborů, ale také těch přihlašovaných, jak dokládají slova Bohunky Koklesové, členky poroty osmého ročníku: „Téměř zcela chyběla dokumentární nebo reportážní fotografie. Je to fakt, který má všeobecný charakter. Tato absence je totiž přítomná nejen na vysokých školách, ale i ve výstavních síních. Na školách se skutečně programově dokumentu věnuje jen několik zájemců. Možná to souvisí i s tím, že autorita pravdy v rámci dokumentární fotografie dostala řádně zabrat vstupem digitálních médií na scénu. A proto převládla potřeba ovládnout a mít při inscenovaném obrazu absolutní kontrolu na tím, co fotografujeme.“¹⁹⁾

19) Z katalogu FRAME 2012.

Škoda, že nám výsledky dalších ročníků soutěže z důvodu čtyřleté přestávky FRAME nemohly nabídnout další indicie, jak se tento trend vyvíjel dál. Vzaly skutečně nové technologie a možnosti digitální manipulace s obrazem autorům chuť pracovat s fotografií způsobem, kdy základem fotografování zůstává pravda spatřeného?

Pomůžeme-li si „měřít“ dalších mezinárodních soutěží a podíváme-li se v tomto časovém horizontu na autory, již sbírali vavříny a jež také spojuje původ v regionu střední Evropy, pak můžeme konstatovat, že tradiční pojetí dokumentární fotografie není zdaleka na ústupu, ba naopak, vždyť právě třeba cykly fotografií *Boiko* Jan Brykczyňského, *Field Trip* Martina Kollára nebo čerstvě *Suiti* Marty Berensové patří k tomu nejlepšímu, s čím jsme se mohli v rámci fotografického umění setkat.

Interpretujeme

Podle poroty byl nejméně výraznějším souborem osmého ročníku cyklus Venduly Knopové *Interpretujeme*, ve kterém autorka parafrázuje slavné obrazy významných osobností z české historie.

Své ironizující alegorie uvádí v anotaci na dílo větou: „Jak veliký byl Karel Veliký?“ a diváka tak ihned uvelebují do židle, ve které se rozhodně k smrti neunudí. Postavy velikánů českých dějin aranžuje s autorským klidem a o to suverénněji s pomocí násady smetáku, malířských štafli, kečupu nebo koně našíř. Formálně Knopová cizeluje jednotlivé scény v duchu maximálního minimalismu, pracuje s čistými plochami zbavené kontrastu, rovněž samotné interpretace dějinných výjevů nepředkládá konzumentovi svého díla na talíři, nýbrž s vtipem, často skrytým v sotva znatelném detailu.

Hravost při práci s obrazovým materiálem a především velmi specifický smysl pro humor však z mého pohledu Vendula Knopová naplno projevuje až v „mixáži“ svých a především matčiných snímků z rodinného alba v cyklu *Tutorial*, o němž s autorkou hovořím na straně 95.

Koncepční přístupy

Zkoumání důvěryhodnosti média fotografie se v cyklu *Dvoji autenticita* věnují Tomáš Lumpe a Martin Novák. Ve stejný moment na stejném místě fotografují jeden vybraný objekt, stejně jako turisté se fotografují před významnou architektonickou památkou. Výsledkem jsou téměř identické fotografie. Avšak každá z nich je „pokřivena“ způsobem vidění konkrétního fotografa. Kde je tedy hranice „skutečné“ a přesně reprodukované „reality“? Napadá mě v této souvislosti ještě jakási nadstavba tohoto konceptu — jak by vypadal další snímek stejného místa od naprostého fotografického laika? A jak „opis“ reality viděné dětskou duší, nezátíženou zkušeností a zkratkou?

V dalších dvou oceněných cyklech se autorky shodně věnují vztahu ke svým prarodičům — mezi tři nejlepší se dostal fiktivní výlet prarodičů do hor od Zuzany

Pustaiové, který je celý nafotografován v jejich bytě. S lehkou ironií se v inscenovaných fotografiích dotýká kritiky maloměstského života bez kontaktu s přírodou — prarodiče doma sledují přírodopisné pořady, starají se o pokojové květiny a čínžákové předzahrádky, ale skutečný kontakt s přírodou ztrácejí.

Mnohem závažnější téma pak zpracovává finalistka Štěpánka Paseková, která se rozhodla zachytit poslední měsíce života svých prarodičů experimentálním způsobem pomocí kamery pracující na principu dírkové komory. Vinou technické chyby při zpracování obrazu se však na filmu nepodařilo zachytit nic z původního záměru. V beznaději ze ztráty prarodičů a zároveň také obrazového materiálu však v autorce krystalizuje pocit, že finální obrazový výstup zdaleka nejlépe zachycuje smutné dny odcházení prarodičů.

Podobný koncept interpretace dějinných výjevů z historie jako Vendula Knopová využil další finalista Dany Peschl v cyklu *To the Mountains*, který pojmenoval podle písně norské blackmetalové skupiny Satyricon a je inspirován severskou mytologií. Motivy jeho snímků odkazují k místům a událostem ze života severských bohů. „Jejich Valhallou je supermarket²⁰⁾. Noční můrou ztrápený Baldr zemřel a leží zahalený v hedvábí. Božský kůň Sleipnir padnul. Loki se odvrací od své rodiny a skrytý za skálou masturbuje.“

I bez znalosti severské mytologie si divák může do počítačově manipulovaných motivů Danyho Peschla dosadit své interpretace situací, které s sebou přinášejí problémy konzumního způsobu života většiny obyvatel západního světa.

Michaela Čejková, rovněž finalistka, porotě předložila své *Forestmades* — různé odpadky, části rostlin a zvířat, které sbírala během svého pobytu v Helsinkách na svých toulkách lesem. Ty pak ve svém ateliéru skládala do jednoho objektu, přičemž každý z nich odkazoval na jednu konkrétní procházku. V těchto bizarních „švankmajerovských“ směsicích pak odhaluje zcela odlišnou estetiku jejich vzájemné koexistence.

Zajímavou sondu do způsobu vnímání toku času pak v cyklu *Uprostřed času* prezentuje držitelka zvláštní ceny Leica Gallery Prague Michaela Pospíšilová Králová. Formou koláží fotografií z rodinných alb k sobě na základě podobných gest, situací, postavů stavi své rodinné příslušníky v podobném věku, avšak zcela jiné generace. Dopřává jim tak nepravděpodobná setkání v jakémsi novém meziprostoru. Soubor vznikl pod vedením Tomáše Pospěcha v témže roce 2012 jako bakalářská práce na Institutu tvůrčí fotografie v Opavě.

20) Chrám „Lidl“ boha Ódina jsem si od Danyho Peschla vypůjčil na titulní stranu své diplomové práce.

×

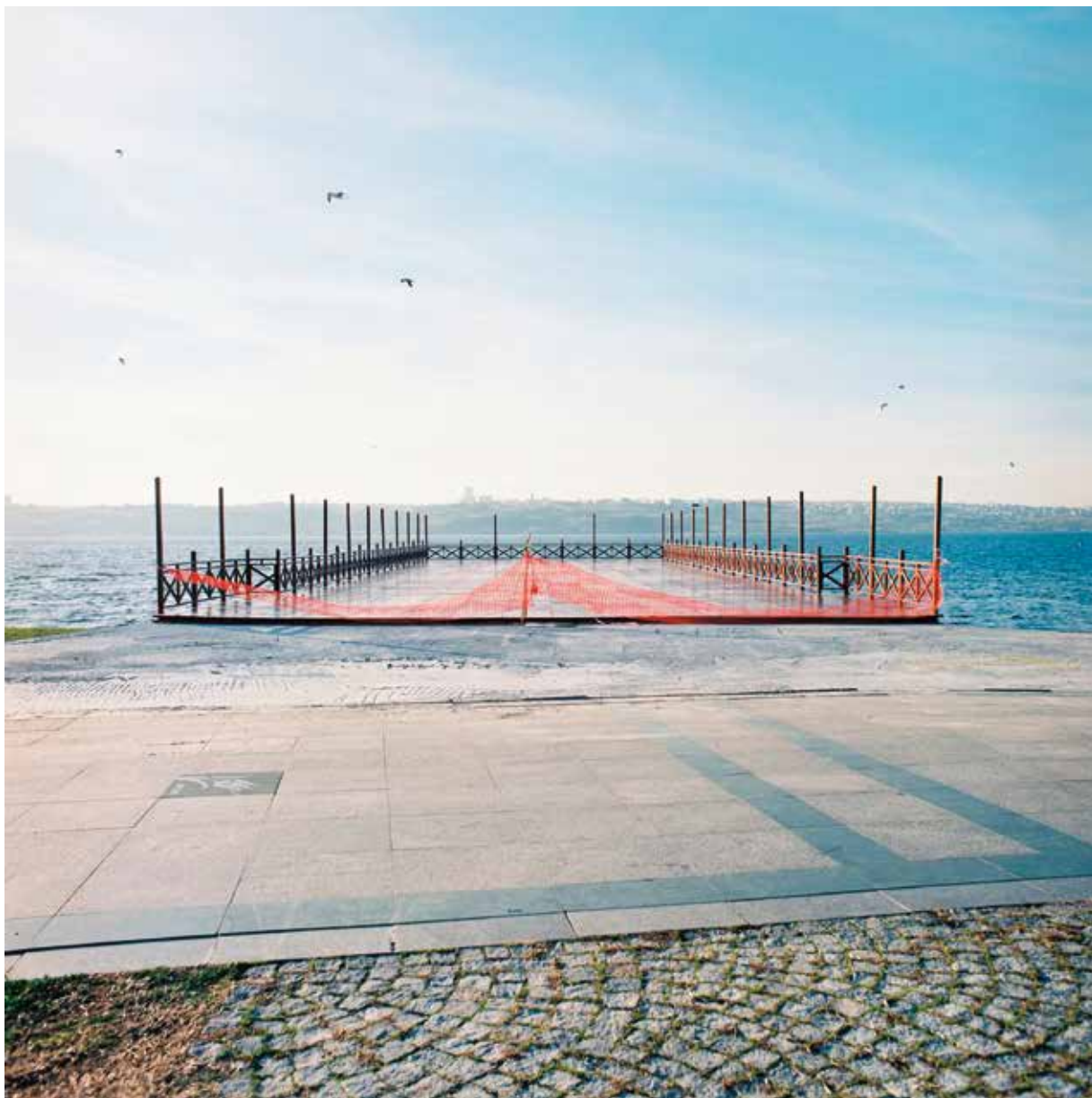
Vendula Knopová, z cyklu Interpretujeme
1. cena

Daniel Peschl, z cyklu *To the mountains*
Finalista

Tomáš Lumpe a Martin Novák
z cyklu Dvojí autenticita
Finalisté

Michaela Čejková, z cyklu Forestmades
Finalista

×

Zuzana Pustaiová, z cyklu *Banálne príbehy — výlet do hôr*
Finalista

Na hraně trapnosti

Rozhovor s Vendulou Knopovou

Vendula Knopová, absolventka fotografie na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně zaujala porotu FRAME již v roce 2008 s cyklem *Tři*, ve kterém dokumentovala dospívání svých mladších sester, v posledním ročníku 2012 pak zabodovala s vítězným cyklem *Interpretujeme*.

V roce 2015 vydala v nakladatelství Self Publish, Be Happy knihu *Tutorial*, se kterou v témže roce vyhrála hlavní cenu Arte Creative Award v Düsseldorfu. Svým portfoliem rovněž nadchla porotu festivalu v Hyères (v níž zasedli mimo jiné žijící legenda William Klein, designér, grafik a fotograf Jean-Paul Goude nebo módní návrhář Gareth Pugh), která její smysl pro humor korunovala hlavní cenou.

Když se na své první ocenění v soutěži FRAME (cyklus *Tři*) z roku 2008 díváš s odstupem osmi let — pomohlo ti toto ocenění v další tvorbě?

V roce 2008 pro mě byl FRAME soutěž planety, takže jsem si připadala, že už nikdy nemůžu dosáhnout lepší mety. Navíc jsem vyhrála foťák, na který bych si nikdy neušetřila, a díky tomu se mi dost zjednodušil život. Štvou mě lidi, kteří na podobné soutěže plivou a tvrdí, že umění není o diplomech. Mají v určitém ohledu pravdu, ale většinou si doma někde zahořkle mažou pomazánkové máslo na chleba a sní o kariérách šuplíkových mástrů. Jenže kurátoři a galeristi nechodí po sídlištích a nezvoní na zvonky s prosíkem o portfolia. Stručně řečeno selfpromotion nebo zlatý metál není sprosté slovo. Peníze z těchto soutěží využívám jako kapitál do dalších projektů.

Čím podle tebe trpěl FRAME především, dokážeš se ohlédnout za jeho slabiny?

Určitě ji měl v propagaci v zahraničí, ale to bylo způsobené nedostatkem financí. Doteď vlastně nechápu, že to Ondřej vydržel dělat pro ostatní tak dlouho a navíc bez honoráře.

Poslední ročník proběhl v roce 2012. S Ondřejem Žížkou plánujeme obnovení soutěže pod hlavičkou časopisu FOTO. Co by z tvého pohledu měl „nový“ FRAME pohlídat především?

Je toho strašně moc. Myslím, že by to neměla být soutěž. Podle mého názoru soutěže přinesou satisfakci jenom výherci a ta je skoro vždy ve formě prize money. Osobně bych volila platformu mezinárodního portfolia review. Oslovit kurátory, galeristy, editory magazínů, publishery nebo sběratele, kteří se na tyto typy akcí specializují. S nimi následně vytvořit například program přednášek, aby to přilákalo i diváky a fotografy, kteří nemají potřebu prezentovat svou tvorbu.

Jaké jsou tvoje zkušenosti s prodejem fotografií? Mám pocit, že sami autoři si svoje informace chrání — už dlouho se snažím oslovit někoho, kdo by na toto téma dokázal zpracovat materiál pro magazín FOTO, a nikomu se do toho zřejmě nechce.

S prodejem fotografií mám většinou špatné zkušenosti, ale to je jen mým přístupem k tomuhle byznysu. Nejsem obchodník a nikdy nebudu. Vyjednávat o cenách se mi příčí. Teď to bude znít asi dost blbě, ale nedělám to pro peníze. Jakmile by se z toho pro mě stala priorita, byla by to jen cesta dolů, která by se nesla na vlně určitého sociálního statusu. Ale kdo ví, za rok můžu říkat něco jiného.

Zastupuje tě nějaká galerie?

Od letošního června mě zastupuje mě Gandy gallery, která má sídlo v Bratislavě. Nadine Gandy je francouzská galeristka, která se zajímá zejména o umělce ze střední a východní Evropy. Je to pro mě ještě čerstvá záležitost.

Letos jsi získala hlavní cenu poroty na Mezinárodní festivalu módy a fotografie v Hyères. Jak jsi se o festivalu dozvěděla a jaký na tebe tato jedinečná zkušenost dolehla?

Dozvěděla jsem se to ze studny informací, Facebook se to jmenuje. Doporučila mi to moje kamarádka a kurátorka z Holandska Hester Keijser. Festival jsem přes jeho dlouholetou tradici neznala. Prestižní cena módním designérům se zde uděluje již jednatřicátým rokem, fotografie tady byla po šestnácté. Minulé ročníky vyhráli autoři, kteří se nyní drží na špičce fotografické scény, například Lorenzo Vitturi, Nico Krebs a Taiyo Onorato, Anouk Kruithof, Jessica Eaton nebo Sjoerd Knibbeler.

Mají na všechno peníze a jsou velice organizačně schopní (o tom si v Česku můžeme nechat zatím zdát). Mají také dobře vymyšlený systém síta pro výběr autorů. Autoři nejdřív zaslali svá portfolia elektronicky, porota pak vybrala ze 700 přihlášených autorů 70, kteří doručili své fyzické portfolio do Paříže. Tam porota vybrala 10 autorů, kteří své práce prezentovali v dubnu tohoto roku ve Ville Noailles. Během festivalu probíhalo čtyřdenní portfolio pouze mezi porotou a vybranými fotografy. Měli jsme tedy na rozhovory nad našim portfoliem neomezený čas, což je v této době celkem vzácné. Většina portfolio review funguje systémem zaplatit milion za dvacet minut rozhovoru. Letos byl v Hyères předsedou poroty William Klein. Předtím jsem ho znala jen jako státnicovou otázku číslo 17. Newyorská škola. Byla to tak velká pocta.

O čem vlastně je tvoje poslední kniha Tutorial, která zaujala porotu Arte Creative Award už v minulém roce?

V té knize je všechno. Celej život. Zejména rady, tipy a triky pro nastávající rodiče. Výchovný tutorial je „bestofko“ z harddisku mé mámy, který nejprve musel podstoupit náležitou selekci snímků domácích zvířat a přírodních katastrof. Moje máma se jmenuje Lenka. Je to úplně normální máma a běžný spotřebitel digitálního fotoaparátu.

Některé okamžiky si stačí možná jen zapamatovat, především ty méně důležité. Naštěstí přesně tyhle autentické momenty pro nás máma nevědomě zanechává. Já patřím do složky „Velké děti“. Plním funkci sourozenecké ikony a černé ovce. Především jsem ale nezávislý pozorovatel, který svým vlastním remixem doplňuje celek o situační fotografie.

Nový FRAME

V kapitole Nový FRAME bych se rád věnoval tématu obnovení soutěže FRAME (jejíž poslední ročník proběhl v roce 2012), a to v rámci úzké spolupráce s časopisem FOTO, který by se měl v budoucnu stát garantem této soutěže, jejím hlavním „mluvčím“ a podporovatelem. Nejprve však chci v pár větách nastínit další směřování a podobu časopisu.

423 gramů čisté fotografie — redesign časopisu FOTO

Vidíme fotografii takovou, jaká je, nikoho neučíme, s nikým nesoutěžíme, nejsme reklamní katalog. Rušíme veškeré digitální alternativy časopisu — náš unikátní obsah lze najít výhradně na papíře magazínu FOTO.

Časopis FOTO²¹⁾ jsem v roce 2012 spoluzakládal a od té doby v něm působím jako šéfredaktor. Až do sklonku roku 2015 jsme v časopise pracovali se stejnou sazbou, zároveň se však magazín postupně vyvíjel a posunoval směrem k náročnějšímu divákovi — co fungovalo s obsahem plným návodů a recenzí před čtyřmi lety, nyní už zkrátka v revue zaměřeném především na samotnou fotografickou tvorbu nemohlo obstát. Na změnu layoutu jsem myslel už více než rok, nehledal jsem jen zkušeného řemeslníka, ale grafika a zároveň fotografa, se kterým můžu diskutovat o výběru fotek a se kterým budu sdílet podobnou představu o tom, jak by měl vypadat moderní fotografický magazín.

Redesign, na kterém jsme spolupracovali s brněnským grafickým studiem Artishock, probíhal především v duchu maximální úcty k otištěným fotografiím. S Richardem Procházkou, se kterým dávám finální podobu jednotlivých vydání dohromady, máme v tomto ohledu podobné představy.

S vazbou na tradiční pojetí vnímání fotografie coby artefaktu, nikoliv pomíjivého shluku obrazových bodů na všudypřítomných elektronických zobrazovačích, pak pro nás byl rozhodujícím momentem především výběr typu papíru, který celý časopis s ohledem na kvalitu zpracování posunul zdaleka nejvíc. Změnu pocítili

21) Časopis FOTO vychází od roku 2012, nejprve desetkrát do roka, aktuálně jako dvouměsíčník. Reflektuje zásadní aktuální fotografické dění u nás i z celého světa, přináší zprávy z kultury, objevuje mladé a talentované autory.

Spoluzakladatelem, autorem konceptu a šéfredaktorem je Tomáš Hliva, jeho zástupcem Martina Grmolenská. Mezi stálé přispěvatele a úzké spolupracovníky patří především Josef Moucha, Vladimír Birgus, Kryštof Korč a David Mužik. Čestným patronem magazínu je Jindřich Štreit. Poslední rok vychází časopis také za podpory Statutárního města Brna a Ministerstva kultury České republiky.

naši čtenáři také ve vyšší gramáži listů a v jejich větším počtu, který se snažíme využít — podobně jako ve fotografických publikacích či portfoliích — k nerušené prezentaci samotných fotografií.

Přidali jsme šestnáct stran, použili nesrovnatelně dražší papír, ale oproti původnímu rozsahu a ceně jsme dokonce nezdražili. Rozhodli jsme se jít cestou nekompromisní kvality. A věříme, že s novou podobou dokážeme oslovit mnohem více odběratelů a podílet se tak zásadní měrou na utváření české odborné fotografické komunity.

Platforma pro vizuální klid

Většina informací a obrazového materiálu se postupně přesunuje do internetového prostoru, vlastně u nás již neexistuje pravidelně vycházející měsíčník (či dvouměsíčník) — a teď mám na mysli vše, co vychází napříč žánrovým spektrem — který bych si chtěl koupit, držet ho v ruce, mít ho doma, vracet se k němu, ukázat ho dětem, zachovat ho.

Lví podíl na tomto obrazovém smogu mají především domácí tvůrci reklamních kampaní, kteří se toho snaží říct hrozně moc a výsledek zapadne mezi milion dalších koláží, které nejsou ničím jiným než přehlídkou nevkusu. Jsme v tomhle hrozně pozadu, je vždy na první pohled poznat, zda prodejce inzertní vizuál přebírá ze zahraničí, nebo se snaží vytvořit svůj.

Myslím si, že má-li existovat časopis jako platforma pro sdělení a uchování informací, pak výhradně jako klidné místo prosté všudypřítomného vizuálního šumu.

FRAME pod hlavičkou časopisu FOTO

Mým cílem je ve spolupráci s Ondřejem Žižkou vytvořit platformu, která bude především pomáhat fotografům se zasazením jejich práce do mezinárodního kontextu, zajistí jim prostřednictvím výstav a prostoru v mezinárodní edici časopisu FOTO adekvátní publicitu a také jim pomůže v prodeji jejich děl.

Svět fotografie se neustále proměňuje, FRAME začínal v roce 2007 a je tak zapotřebí ukotvit soutěž do aktuální problematiky. Níže uvádím v bodech zásadní cíle, které jasně naznačují koncept obnovené soutěže FRAME. Nejsou to však definitivní stanoviska, v době závěrečného ladění této diplomové práce jsem teprve započal jednání s Ondřejem Žižkou, hlavním organizátorem FRAME, stran oživení soutěže a možnosti jejího propojení s časopisem.

Jakou by měl mít nový FRAME ve veřejném uměleckém prostoru funkci především? Měl by objevovat nové talenty, pomáhat jim finančně, prezentovat jejich díla (finální „produkt“ — samostatná výstava speciálně připravená (vytištěná) pro konkrétní prostor), začleňovat do mezinárodního kontextu. Taková platforma v Česku chybí.

Prestižní soutěžní přehlídka

Oproti původnímu konceptu, kdy byl FRAME hlavně soutěží s vítězi v jednotlivých kategoriích, by v nové podobě měl být spíše prestižní soutěžní přehlídkou. Jak již se stalo v posledních ročnících v letech 2011 a 2012, v plánu je definitivně upuštěno od vyhlašování jednotlivých soutěžních kategorií. Ty svazovaly jak potenciální i skutečné účastníky soutěže, tak porotu, která byla nucena nějakým způsobem přihlížet nejen ke kvalitě samotných fotografií, ale také k tomu, jak se do vyhlášené kategorie hodí. Kvalitní fotografické soubory hovoří samy za sebe, a pokud jsou násilně vpasovány do nějakých kategorií a škatulek, mohou nechtěně, ale o to významněji změnit svou výpověď.

Nový FRAME bude koncipován jako přehlídka toho nejlepšího, co se v oblasti fotografie ve středoevropském regionu za kalendářní rok událo. Porota nebude svázána tím, že musí vybrat předem daný počet souborů a vyhlásit první, druhé a třetí místo. Úkolem poroty bude vybrat ty především nejlepší fotografie, ať už to bude pět nebo sedm souborů, které se stanou součástí prestižní výstavy.

Geografické vymezení v globalizovaném světě

Soutěž bude otevřena všem fotografům ze středoevropského regionu s tím, že každý může zaslat maximálně dva fotografické soubory vzniklé převážně v posledních dvou letech. Omezení na dva soubory na jednu stranu přiměje soutěžící ke kritické sebereflexi vlastního díla a zároveň dodá impuls poslat i odvážnější, méně konvenční soubor, na stranu druhou nezahltí porotu řadami stejných fotografií od jednoho autora. Časové omezení, tj. že soubor by měl vzniknout nebo být dokončen v posledních dvou letech, přispěje k aktuálnosti soutěže a zamezí tomu, aby se v ní opakovaly snímky, které již byly publikovány a vystavovány.

Geografické vymezení na středoevropský prostor, tj. hlavně na Českou republiku, Slovensko a Polsko, vychází z následujících premis. V globálních soutěžích se objevují a často i vítězí hlavně globální témata, v poslední době je to například uprchlická krize, problémy homosexuálů nebo přehlčení konzumem. Česká republika, Polsko a Slovensko mají velmi podobnou nedávnou historii, řeší podobné problémy a pohled na svět jejich obyvatel je do jisté míry ovlivněn historickou zkušeností, která může být jen velmi těžko pochopitelná v západoevropském kontextu. FRAME by mohl ocenit, ovšem nikoli prvoplánově, ty soubory, které právě tuto historickou zkušenost a neopakovatelný pohled reflektují. Navíc v tomto regionu působí několik vysokých škol, které významně ovlivňují zdejší fotografickou scénu, a na přehlídce FRAME by tedy docházelo k přínosné konfrontaci kreativních přístupů, na něž je na jednotlivých školách kladen důraz.

Mezinárodní publicita

Vystavené nejlepší soubory tak budou začleněny do kontextu, ze kterého vycházejí a v němž se pohybují. V České republice zatím taková kvalitní platforma chybí. Existuje zde sice několik fotografických soutěží, ty však potřebnou konfrontaci a kontext

nenabízí. Odhlédneme-li od vyložené komerčních soutěží, které slouží převážně k propagaci značek či produktů, je největší a nejznámější soutěží Czech Press Photo. To má sice pod novým vedením ambice rozšířit oblast působení z čistě novinářské fotografie i na uměleckou, nicméně právě tento mix z mého pohledu povede k roztržení pozornosti a tápání v tom, co vlastně chceme říci. Czech Press Photo nemá ambice na přeshraniční spolupráci ani co se do vstupů, tedy účastníků soutěže, ani co se do výstupů, tedy prezentace těch nejlepších na zahraniční scéně, týče.

Spojení s tištěným periodikem přinese mnohé synergické efekty. Už samotné vyhlášení soutěže zasáhne adekvátní cílovou skupinu. Loajální čtenáři časopisu jsou fotografové, kteří se soutěžní přehlídky mohou osobně zúčastnit. A předpokládané publikování vítězných souborů v časopise přinese první propagaci zajímavých souborů a nových jmen. Navíc mezi stálými spolupracovníky redakce je mnoho zkušených teoretiků fotografie a redaktorů (Vladimír Birgus, Josef Moucha, Josef Chuchma), kteří fotografům mohou pomoci s textovými částmi a mezinárodním PR.

Ceny

Pro nejlepší fotografie budou stejně jako v minulosti připraveny věcné ceny od sponzorů. Ovšem tyto by postupem let neměly být jejich hlavní motivací pro posílání souborů do soutěže. FRAME by během několika málo ročníků měl potvrdit své ambice a přehlídku toho nejlepšího s velmi dobrým PR prezentovat na velkých fotografických událostech mimo střeoevropský region. Výstava pěti až sedmi vybraných souborů by po prvním uvedení v prestižní brněnské instituci (Moravská galerie, FAIT Gallery) měla být představena i na velkých světových fotografických festivalech, jako je například PhotoEspaña nebo Les Rencontres d'Arles. Výsledky soutěže FRAME by měly být publikovány v magazínech s celosvětovým dosahem. Hlavní motivací pro fotografy přihlásit svoje díla do soutěže by nebyly pouze věcné ceny (případně finanční honoráře), ale také mezinárodní publicita, ke které se jednotliví fotografové samostatně jen těžko propracovávají.

Mezinárodní fotografické soutěže

Myslím, že je teď dobrý čas o tom psát. Je jich všude strašně moc. Poslední dva roky je to boom. Vlastně je jich víc než dobřejch fotografií.

_Vendula Knopová

V současné době existuje celá řada fotografických soutěží a cen s nejrůznějším zaměřením, motivacemi i kvalitami výstupů. Od soutěží sloužících čistě k propagaci značky, kde není cílem vybrat nejlepší fotografické soubory, nýbrž získat co nejvíce zobrazení v internetovém prohlížeči, přes komerční soutěže, kde vysoká cena vstupního poplatku generuje především byznys, až po soutěže zaměřující se primárně na kvalitu vítězných souborů. Nedá se říci, že by výše zmíněné motivace jednoznačně implikovaly kvalitu samotné soutěže, vždy jde o kombinaci mnoha faktorů. Proto v následující kapitole uvádím přehled těch nejvýznamnějších soutěží, pokud jde o kvalitu vítězných fotografií, bez ohledu na to, jaké zájmy za nimi stojí.

Hasselblad Award

Asi nejvýznamnější fotografická cena vůbec, považovaná za obdobu Nobelovy ceny. Nadace manželů Erny a Viktora Hasselbladových udělila první cenu už v roce 1980. Porota vybírá z desítek nominovaných autorů, cena obnáší jeden milion švédských korun a zlatou medaili a mezi jejími držiteli je celá řada fotografických osobností — Richard Avedon, William Klein, Josef Koudelka, Cindy Sherman, Robert Frank, Nan Goldin a další. Vítěz má výstavu ve švédském Hasselblad Center v Göteborgu, posledním držitelem je kanadský umělec Stan Douglas.

www.hasselbladfoundation.org

Leica Oskar Barnack Award

Jedna z nejprestižnějších fotografických soutěží současnosti pro profesionální fotografy, jejíž historie sahá až do roku 1979. Je hodnocena mezinárodní porotou složenou ze známých jmen ze světa fotografie. Je určena pro širší soubory, které zachycují a vyjadřují vztah člověka a prostředí. Série musí mít nezávislou obrazovou vypovídací hodnotu a být v současném vizuálním stylu, musí být kreativní, průkopnická a inovativní zároveň. Od jednoho fotografa je přijata pouze jedna fotografická série.

Vítěz získává peněžitou cenu ve výši 25 000 eur a fotoaparát Leica M s objektivem v hodnotě 10 000 eur. Kromě vítěze je vyhlášováno i 11 finalistů, kteří obdrží 2 500 eur. Vyhláší se také vítěz v kategorii Leica Oscar Barnack Newcomer Award, která je určena účastníkům mladším 25 let.

Od roku 2015 je vyhlášována i Leica Oscar Barnack Public Award, jejíž vítěz vzejde z internetového hlasování na webu www.i-shot-it.com a získá peněžitou cenu 2 500 eur. Pro představu o zájmu o účast v této soutěži — v roce 2016 se soutěže zúčastnilo 3200 fotografů ze 108 zemí.

Přihlášky do této soutěže se posílají na jaře, většinou mezi 1. březnem a 15. dubnem. V létě jsou vyhlášeni finalisté a začátkem podzimu samotný vítěz. Vítězové byli obvykle vyhlášováni na festivalu v Arles, od roku 2016 se však vzhledem k neshodám mezi firmou a novým vedením arleského festivalu vyhlášení vítězů přesune do Berlína. Mezi dosavadními vítězi byli například Lucia Nimcová a Martin Kollár.

www.leica-oskar-barnack-preis.de

FOAM Talent

Soutěž spojená s holandským magazínem FOAM a stejnojmenným fotografickým muzeem v Amsterdamu, fungující od roku 2007. Je určena především začínajícím fotografům, talentům ve věku 18–35 let. Cílem soutěže je ukázat současný stav a nové trendy ve fotografii na celém světě.

Počet vítězů není přesně dán, cenou je totiž především publikování zaslaných souborů ve speciálním vydání Talent Issue magazínu FOAM a účast na putovní výstavě, která bývá prezentována v rámci veletrhu Unseen v Amsterdamu a objíždí hlavní fotografické události v Paříži, Londýně a Bruselu. Mladým fotografům se tak dostane mezinárodní pozornosti a uznání.

Fotografické soubory se posílají na jaře, v roce 2016 to bylo do 20. března. V tomto roce se přihlásilo 1494 fotografů ze 75 zemí a převážně redaktory časopisu FOAM bylo vybráno 24 talentů.

www.foam.org/talent/foam-and-talent

Deutsche Börse Photography Foundation Prize

Cena Deutsche Börse je hlavně cenou, nikoli soutěží. Je udělována žijícímu umělci pracujícímu s médiem fotografie, který v uplynulém roce výrazně přispěl k uměleckému posunu v tomto médiu a udal významný trend. Byla založena v roce 1996 londýnskou The Photographers' Gallery, kde bývají vítězové vystavováni

dodnes, od roku 2005 je sponzorována částkou 30 000 britských liber právě nadací Deutsche Börse.

Fotografové se o tuto cenu neucházejí sami, nýbrž jsou jejich počiny, jako například vydání zajímavé knihy či uspořádání neotřelé výstavy, nominovány „akademií“ — skupinou více než 100 expertů z nejrůznějších koutů světa. Z těchto nominovaných jsou nejprve vybráni finalisté, většinou tři, a z nich pak jeden vítěz, který bývá zveřejněn v červnu.

www.deutscheboersephotographyfoundation.org

Prix Pictet

Existuje od roku 2008 a má obdobná pravidla soutěže nominovaných autorů jako Deutsche Börse Photography Foundation Prize. Každý rok je v Ženevě vyhlášeno jedno téma (letos je to *Space*) a vítěz si odnáší 100 tisíc švýcarských franků.

www.prixpictet.com

World Press Photo

Mediálně pravděpodobně nejznámější fotografická soutěž zaměřená na novinářskou fotografii. Vznikla v roce 1955, kdy skupina holandských fotografů uspořádala soutěž s cílem ukázat své dílo mezinárodnímu publiku. Dodnes World Press Photo sídlí v Nizozemí.

Do soutěže lze přihlašovat jednotlivé snímky i série, a to v následujících kategoriích: General News (reportáž), Spot News (aktualita), Sports (sport), Contemporary Issues (současná témata), Daily Life (každodenní život), People (lidé), Nature (příroda) a dlouhodobé projekty jak individuální, tak skupinové.

Po několika výtkách týkajících se přílišně v postprocesu upravených fotografií klade World Press Photo důraz na přesnost, férový přístup a vizuálně přesvědčivý vhled do problémů současného světa.

Cenou pro vítěze je především obrovská publicita, které se fotografům dostane díky putovní výstavě, jež projede až 45 států a navštíví ji kolem 3,5 milionu lidí, a díky publikování v ročně vydávané v několika jazykových mutacích. Za nejlepší snímek World Press Photo získá jeden fotograf peněžitou cenu 10 000 eur.

Do soutěže lze zasílat snímky většinou mezi prosincem a lednem následujícího roku, vítězové jsou oznamováni v polovině února.

www.worldpressphoto.org

Sittcom Award

Soutěž Sittcom Award poji s projektem FRAME značná podobnost — také cílí na region střední a východní Evropy, také z ní vychází skupina finalistů, s tím rozdílem, že výběr poroty čítá pět jmen, přičemž jeden fotograf je označen za vítěze.

S různými přestávkami probíhá od roku 2006, jejími hlavními organizátory jsou výrazná představitelka mladé slovenské fotografie Lucia Nimcová a Roman Babjak.

Aktuálně se koná sedmý ročník, uzávěrka elektronických přihlášek byla na konci srpna a téma zní Pravidla a termíny.

V porotě kromě organizátorů zasedali například Mira Keratová, Zuzana Flašková, Anna Theissová nebo Martin Kollár. Na webu soutěže jsou ke stažení výborně zpracované katalogy jednotlivých ročníků. Mezi finalisty a vítězi se v minulých letech objevili například Sonja Trabandtová, Rafał Milach, Petr Willert, Ivars Gravlejs, Alexander Gronsky, Agata Marzecová, Maroš Krivý, Tomáš Pospěch nebo Kuba Dąbrowski.

www.award.sittcomm.sk

Syngenta Photography Award

Syngenta Photography Award je soutěží tematicky poměrně úzce spjatou s organizátorem, společností Syngenta, která se snaží o propagaci a zavádění udržitelného zemědělství v celosvětovém měřítku. Každoročně vyhlašuje témata, do kterých se fotografické cykly mají vejít. V roce 2015 to bylo Plýtvání / Nedostatek, o rok později Růst / Udržitelnost.

Jsou vyhlášeny dvě kategorie, profesionálů a open. Do kategorie profesionálů se přihlašují cykly pěti až deseti fotografií doplněné o návrh projektu. Pokud fotografický cyklus vyhraje, získává fotograf kromě peněžité odměny i příspěvek na hlubší rozpracování projektu, a to ve výši 25 000 amerických dolarů. První cenou je 15 000 dolarů, druhou 10 000 a třetí pak 5000 dolarů.

Otevřená kategorie je určena jak amatérům a studentům, tak profesionálům, zasílá se do ní pouze jedna až tři fotografie a výhry jsou v hodnotě 5000, 3000 a 2000 dolarů. Uzávěrka soutěže bývá v srpnu. V roce 2013 získal hlavní cenu student Institutu tvůrčí fotografie Jan Brykczyński a na základě grantu realizoval svou novou knihu *The Gardener*.

www3.syngenta.com

Arte Creative Award festivalu Hyères

Cena Arte Creative Award, která se každoročně uděluje na Mezinárodním festivalu fotografie a módy v jihofrancouzském Hyères, není, jak by se mohlo zdát, úzce spojená s módou. Přihlásit je možné široké spektrum fotografických projektů.

V rámci festivalu je prezentováno deset nejlepších fashion designerů a deset fotografických projektů. Díla těch nejlepších pak bývají zařazována i na festivalu *Premiere Vision* v Paříži a New Yorku. Vítěz získává 15 000 eur a letošním držitelem tohoto ocenění není nikdo jiný než Vendula Knopová. Více o její účasti v soutěži na straně 97. Uzávěrka bývá v listopadu nebo začátkem prosince.

www.villanoailles-hyeres.com

European Photo Exhibition Award

Spíše než soutěží je European Photo Exhibition Award platformou pro mladé fotografy na začátku jejich kariéry. Dvanáct kurátorsky vybraných fotografů se v průběhu roku zúčastní dvou workshopů pod vedením profesionálů a zároveň pracuje na své sérii na dané téma. Platforma se zaměřuje především na sociálně relevantní témata v Evropě. Výsledky jsou potom prezentovány na významných fotografických festivalech, například na Paris Photo.

Výběr fotografů je na jednotlivých kurátorech. Každý ze čtyř hlavních sponzorů jmenuje jednoho kurátora a ten pak vybere tři začínající fotografy k účasti na tomto projektu.

www.epeaphoto.org

Backlight Award

Backlight Award je cena spojená s mezinárodním festivalem fotografie ve Finsku. Zaměřuje se na současná sociální témata a fenomény a každoročně vyhláší závazné téma. (V roce 2016 bylo vyhlášeno téma Nezávislost na oslavu 100. výročí samostatnosti Finska). Vítěze vybírá tříčlenná porota, ve které zasednou zástupci spolupracujících galerií. Putovní výstavě, která je sestavená z vítězných fotografií, se dostane vždy poměrně velké mezinárodní pozornosti. V roce 2016 se zúčastnilo 408 fotografů z více než 50 zemí.

Kromě hlavní ceny 5000 eur bývají vyhlášovány i speciální ceny. Uzávěrka soutěže bývá v červnu.

Podobnou cenou v naší části Evropy je Grand Prix Fotofestiwal v Lodži, která má velkou tradici i úroveň.

www.backlight.fi

LensCulture Street Photography Awards

Druhý ročník soutěže, který pořádá internetový magazín LensCulture, vyžaduje vstupní poplatek 60 dolarů pro přihlášení série deseti snímků. Za tuto sumu se však účastníkům i v případě neúspěchu dostane „review“ od odborné poroty. Studenti mohou využít třicetiprocentní slevy z poplatku.

LensCulture se chlubí publikem dvou milionů čtenářů, autoři nejlepších snímků se tak mohou těšit na masivní celosvětovou kampaň spojenou s výstavou v San Francisku a globálně distribuovanou knihou s oceněnými fotografiemi. Editorem a vydavatelem je Jim Casper.

www.lensculture.com/street-photography-awards-2016

Magnum Photography Awards

Magnum Photos a LensCulture vyhlásily letos výsledky prvního ročníku soutěže Magnum Photography Awards, uspořádané u příležitosti 70. výročí existence slavné agentury. Soutěže se zúčastnili fotografové ze 127 zemí. „Celková kvalita

soutěžních příspěvků mě, musím říct, ohromila. Ten fantastický průřez současnými podobami fotografie na mě velmi zapůsobil. Projevila se tu spousta talentu,“ vyjádřil se k úrovni soutěže jeden z porotců, David Alan Harvey, fotograf Magnum Photos a zakladatel magazínu Burn.

Američan David Alan Harvey, vybral v sekci zvané Juror's Pick sérii Suiti polské fotografky Marty Berens (klauzurní práce za druhý ročník na Institutu tvůrčí fotografie Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě). Marta Berens prokázala podle porotce svrchované autorství: jednak téma tradice katolické menšiny v Lotyšsku podtrhla vyprávěním určitého příběhu, jednak udržela rovnováhu mezi obsahovou a formální stránkou. „To je důvod, proč Marta Berens vyniká,“ glosuje svou volbu porotce Harvey. „Způsob vyprávění je vždy stejně důležitý jako samotný příběh.“

V kategoriích Dokument, Fotožurnalistika, Streetová fotografie, Portrét, Open a Fine Art se soutěžilo jak se sériemi snímků, tak s jednotlivými fotografiemi. Vítězem v kategorii Dokumentární série se stal Mauricio Lima s dokumentem Utečenci, v kategorii streetové fotografie vyhrál Dougie Wallace se sérií Harrodsburg, což je autorovo označení části Londýna na Brompton Road, kde se nachází nejvíce „posh“ obchodů, v kategorii Portrét pak Jens Juul se sérií Šest stupňů Kodaně, v níž fotografoval náhodně potkané kodaňské spoluobčany v jejich bytech (série již v roce 2013 ovládla kategorii Portrét Sony World Photography Award). V kategorii Fotožurnalismus porotu nejvíce zaujala série Touhy ostatních od Sandry Hoynové, v níž se autorka zaměřila na život v bangladéšských nevěstincích, v kategorii Fine Art série Třinácté jaro od Aarona Hardina a v Open kategorii pak C.E.N.S.U.R.A od Juliána Baróna Garcii.

V kategoriích jednotlivých snímků vyhráli Cris Toalla Olivares (Dokument), Ofir Barak (Street), Valerij Melnikov (Fotožurnalismus), Hannah Modighová (Portrét), Asger Ladefoged (Open) a Kyle Weeks (Fine Art).

Aperture PhotoBook Awards

Soutěž fotografických knih pořádá nezisková organizace Aperture založená v roce 1952 se sídlem v New Yorku. Tato platforma se věnuje především vydavatelské činnosti — ročně na její konto přibude více než deset knižních titulů, čtvrtletně pak vydává časopis Aperture.

Přihlašovat knihy do soutěže lze ve třech kategoriích — First PhotoBook, PhotoBook of The Year a Catalogue of the Year. Přehledka oceněných prací je pak mimo jiné každoroční součástí veletrhu Paris Photo.

Další soutěže o nejlepší knihy probíhají každoročně na festivalu v Arles, na festivalu fotografických knih v Kasselu, velkou tradici má londýnská také cena Kraszna Krausz Book Award.

www.aperture.org/photobookawards

iPhone Photography Awards

Fotografie pořízené mobilem již dávno nestojí na okraji zájmu, vždyť tak momentálně vzniká většina snímků na této planetě. O jejich zvyšující se kvalitě svědčí i devátý ročník soutěže iPhone Photography Awards, jejíž výsledky byly zveřejněny začátkem července.

Uzávěrka pro další ročník je 31. března 2017 a vítězové v jednotlivých kategoriích si mohou doma do trezoru uložit zlatou cihličku, držitelé druhého a třetí místa se pak musí spokojit s cihličkou z palladia.

www.ippawards.com

Níže vyjmenovávám v názvech další fotografické soutěže

GoSee Awards

Red Bull Illume Image Quest

The Open Wildlife Photographer of the Year

Aperture Portfolio Prize

PDN Photo Annual

Prix de la Photographie, Paris

Travel Photographer of the Year

Communication Arts Photography Competition

International Photography Awards

National Geographic Photo Contest

I Shot It

Pictures of the Year International

WPPI Awards of Excellence 16 × 20 Print Competition

Your Best Shot (Digital Photo magazine)

The Best of Photojournalism

Google Photography Prize

International Emerging Artist Award

Photography Masters Cup

Sony World Photography Awards

Je dobře, že alespoň někteří z výrobců fotoaparátů, kteří investují mnohamilionové částky do propagace technických novinek, umějí svými prostředky podpořit také samotnou fotografickou tvorbu. Po bok Leiky (Oskar Barnack) nebo Hasselbladu (Hasselblad Masters a Hasselblad Awards) se od roku 2008 se svou fotografickou soutěží World Photography Awards staví také společnost Sony.

Soutěži Sony World Photography Awards se věnuji v této diplomové práci blíže: jednak bych rád přiblížil její poslední ročník (2016), jednak jsem měl možnost zúčastnit se za časopis FOTO (který z domácích periodik věnujících se fotografii dostal pozvánku jako jediný) jako host slavnostního vyhlášení ročníku 2014, spojené s prohlídkou oceněných souborů v londýnském Somerset House, ve kterém letos v květnu probíhal například také druhý ročník festivalu Photo London.

Sony staví svou příležitost pro fotografy na čtyřech víceméně samostatných částech určených pro profesionály (Professional Competition), amatéry a nadšence (Open Competition), studenty fotografických oborů (Student Focus) a pro mladé do devatenácti let (Youth Award). Každá z těchto soutěží má pak celou řadu více či méně smysluplných podkategorií (v amatérské soutěži můžete přihlásit své fotografie třeba v rámci kategorií „Slabé osvětlení“ nebo „Úsměv“). Ty ale určitě nejsou tím, co by odráželo kvalitu soutěže — daleko sympatičtější je pokus organizátorů hodnotit v rámci jednoho projektu jak práce fotografů s novinářskou licenci, tak studentů nebo i těch, pro které je fotografování výhradně zábavou.

Ovšem zdaleka nejdůležitějším faktorem, který určuje kvalitu oceněných prací a tedy i celé soutěže, je samozřejmě porota. Ta byla jako každý rok složená z fotografů, editorů a uměleckých ředitelů renomovaných časopisů a nakladatelů působících po celém světě. Porota rozhoduje také o hlavní ceně, jejíž prestiž dokládá i výše odměny — fotografické vybavení a šek na 25 000 amerických dolarů.

Hlavní cenu v roce 2014 získala jednaticetiletá americká fotografka Saru Naomi Lewkowiczová a její soubor Shane and Maggie. (Totožnou práci ocenila rovněž porota World Press Photo, když jí v témže roce udělila první cenu v kategorii Současné problémy.) Ve svém sociálním dokumentu autorka zobrazuje problematiku domácího násilí. Blízkost a naléhavost, s jakou se jí podařilo zpracovat takto intimní problém, jistě otevřely nejednu diskusi na podobné téma.

Válka bez mrtvých

Když jsem na komentované vernisáži procházel řadou dalších dokonale vytištěných a adjustovaných snímků, čekalo mě jedno překvapení — mezi finalisty se totiž objevilo jméno českého dokumentaristy Stanislava Krupaře, který do soutěže přihlásil svůj cyklus fotografií pro Die Zeit. Krupař fotografoval příslušníky Syrské osvobozené armády ve městě Aleppo — v pozdních večerních hodinách, v době výpadku elektrické energie, v jakémsi přízračném bezčasi, kdy jediným světelným zdrojem v místnosti je monitor laptopu nebo displej mobilního telefonu.

Zaujal mě také Roei Greenberg se svým souborem Izraelská krajina, ve kterém se dotýká také jednoho z nejtěžších současných válečných konfliktů. A „jeho“ válka je rovněž vedena jen v náznacích — prostřednictvím pohledů na změny, s nimiž se potýká krajina, která je v důsledku historických souvislostí podrobována permanentnímu konfliktu dvou zneprátených stran.

Objevné tak pro mě bylo zjištění, že ve zmiňovaných souborech Stanislava Krupaře nebo izraelského fotografa Roei Greenberga není válka zobrazována tak, jak nám ji zprostředkovávají fotografie ze slavnější soutěže World Press Photo, kde porota často oceňuje snímky zobrazující aktuální problémy často bez náznaku o tvůrčí přesah, zato maximálně explicitně, s opakující se dávkou utrpení, krve a mrtvých.

Živé legendy

O tom, že pořadatelé Sony World Photography Awards mají prostředky a cit pro sestavení expozice, svědčí i každoroční účast některých výrazných světových fotografů, patronů celé akce. V roce 2014 to byla nedávno zesnulá americká autorka Mary Ellen Marková a žijící legenda, dnes již osmaosmdesátiletý dokumentarista William Klein. Oba dva se účastnili setkání s novináři a slavnostního vyhlášení oceněných souborů a oba dva také v londýnském Somerset House představili svoji tvorbu — Mary Ellen Marková průřez svým dílem, William Klein pak mnohé možná trochu překvapil svým posledním barevným cyklem Brooklyn, který nafotografoval z invalidního vozíku nebo z auta.

Sony World Photography Awards 2016

Letošní ročník Sony World Photo Awards začal velmi nadějně. Kategorie, do kterých měli fotografové zasílat své snímky, byly jasně rozděleny na „Art“ (Umění) a „Documentary“ (Dokument). Zatímco v umění je vše dovoleno, tudíž se nezakazuje viditelná manipulace s realitou či obrazem, v dokumentu se trvá na věrohodné výpovědi. Do soutěže tak mohli své fotografie zasílat autoři co nejširšího spektra zájmů, což je zcela pochopitelně cílem takového typu soutěže podporované jednou značkou. Od krajinářů pracujících se saturovanou barevností a klasickou kompozicí, až po autory postmoderních konceptů.

Jak se soutěž postupem let dostává do stále širšího povědomí fotografické veřejnosti, roste i počet přihlášených fotografií. Letos bylo do soutěže zasláno rekordních 230 103 snímků z celého světa, z toho 127 098 v kategorii profesionálů, kde se soutěžilo

s fotografickými sériemi, 95 541 v kategorii Open (Otevřená kategorie), kam se zaslaly jednotlivé snímky, a 7 464 v kategorii Youth (Mladí) určené pro fotografie do 20 let.

Při takto velkém množství obrazového materiálu se organizátoři soutěže už při jejím vyhlášení rozhodli ulehčit práci porotě a rozdělit posuzování dvěma skupinám. Jedna hodnotila Umění, jiná Dokument, jedna porota vybírala vítěze jednotlivých kategorií i celkového vítěze kategorie Open a tzv. Student Focus, soutěž pro studenty fotografických programů vysokých škol, pak hodnotila ještě další porota. Kategorii Youth a nejlepší fotografie z jednotlivých zemí posuzoval bezejmenný „expert z World Photography Organization“, která soutěž zaštituje. Kromě nejmenovaných „expertů“ v porotách zasedli odborníci ze světa fotografie: editor British Journal of Photography Simon Bainbridge či obrazová editorka z BBC Emma Lynchová.

Letošním celkovým vítězem se stala série Asghara Khamseha s názvem *Oheň nenávisti*, v níž na černém pozadí portrétoval znetvořené lidi kdysi z nenávisti polité kyselinou. Oběťmi jsou většinou ženy a děti, které se ocitly v ohni rodinných konfliktů, ať už to byly rozvody, odmítnutá manželství nebo pomsty mezi klany. Téma je to obsahově bezesporu silné, po obrazové stránce však není soubor *Oheň nenávisti* ničím překvapivý ani inovativní. A to bych u soutěže tohoto rozsahu očekával.

Aktuální téma zajímavým způsobem zpracoval i Kristoffer Eliassen v sérii *Projekt selfie*, za který získal třetí místo v kategorii aranžované fotografie. Jeho fotografie vtipnou a nenásilnou formou poukazují na absurditu naší posedlosti vlastními portréty na nejneuvěřitelnějších místech — koukáme na sebe, nikoli kolem sebe, o osobním nadhledu ani nemluvě.

Silná byla kategorie Kampaň, kde se vítězem stal Jetmir Idrizi se souborem *TransBrasil*, který černobíle dokumentoval transsexuály v Brazílii. Na druhém místě se pak David Chancellor v sérii *Lev* snažil poukázat na obchod se lvý na odstřel. Lvů, kteří se jen jako potenciální oběti náruživých lovců chovají v zajetí, je dnes v Jihoafrické republice čtyřikrát více než těch, kteří žijí v divočině.

Na další současný problém se snaží upozornit Antoine Repesse, který čtyři roky nevyhazoval recyklovatelné odpadky, aby na fotografiích v sérii *#365, Nerozbaleno* ukázal to, co je jinak jen těžko představitelné — 365 kg odpadu, který každý z nás každoročně vyprodukuje.

Nekonzistentní koncept

V soutěži, která narostla do obřích rozměrů a jako Rhodský kolos pevně stála na straně „umělecké“ i „dokumentární“ fotografie, se k její škodě sešlo příliš mnoho hlav, které o sobě vzájemně moc nevěděly a jedna netušila, co dělá druhá. A tak se při porovnávání galerií vítězů s galeriemi tzv. „shortlisted“, jakýchsi finalistů, které jsou zveřejňovány před samotným vyhlášením vítězů, člověk neubrání dojmu, že výsledky soutěže jsou velmi nekonzistentní. Výše popsaná roztržštěnost může však být pro budoucnost této soutěže kritická. Fotografové, kteří by se jí v příštích letech chtěli zúčastnit, totiž nemají jasný signál, kam soutěž směřuje a co je jejím cílem, k jakým kritériím se má blížit přihlášená, potažmo vítězná fotografie.

Závěr

Za osm let historie soutěže bylo oceněno celkem šedesát jedna cyklů a pod zavedenou „značkou“ FRAME se za tuto dobu mezi finalisty objevila celá řada autorů, které úspěch motivoval k další soustavné práci a kteří dokázali prostřednictvím své tvorby překročit hranice svého původu. Mezi tyto tvůrce jistě patří mladé české fotografky Tereza Vlčková, Bára Prášilová, Vendula Knopová, slovenští autoři Andrej Balco a Martin Kollár nebo polští fotografové Anna Grzelewska a Rafał Siderski.

Většina autorů studovala fotografii na vysoké škole, což je bezesporu dáno směřováním soutěže ze strany samotných organizátorů a porotců, kteří jsou často velmi úzce napojeni právě na vysoké školy s výukou fotografie. Není však takové ohraničení do budoucna pro samotnou soutěž na škodu? Nebylo by vhodné uvažovat o oslovení širšího spektra autorů? Nad výrokem Miroslava Vojtěchovského můžeme přemýšlet i o jakési „způsobilosti“ studenta k účasti na vrcholné úrovni fotografického vyjádření: „Může se úspěšný realizátor všech praktických úkolů, nejrůznějších cvičení i teoretických prací stát opravdu zajímavým autorem schopným oslovit silou svého myšlení, umocněného schopností přetlumočit ideje do roviny smyslového výrazu?“²²⁾

Zaujal mě také pohled Ivana Pinkavy, který se dotýká samotné podstaty výuky fotografie: „Není možné někoho na vysoké škole učit, jak fotografovat, jak se stát umělcem. Můžete studentům pomoci, aby lépe a přesněji formulovali své myšlenky. Pokud jste dostatečně vnímavý, můžete studentovi urychlit jeho vlastní cestu. Přitom byste ho nikdy neměl tlačit někam, kam se třeba zdá, že se dnes umění ubírá. To je nejen riskantní ve smyslu vašeho omylu, ale především nerespektování jedinečnosti každého studenta.“²³⁾

Mluvím-li v této diplomové práci o soutěži FRAME jako o ukazateli a zpravodaji, který každoročně sumarizuje a zveřejňuje přehled toho nejzajímavějšího, co v daném období ve fotografii vzniklo, může také lehce dojít k jejímu přecenění. Na soutěžení se můžeme dívat z různých pohledů. V první řadě — soutěž není pro každého. Existuje spousta autorů, v jejichž díle spatřujeme jednotný styl i kontinuitu tvorby, kteří se zkrátka podobných akcí z různých důvodů neúčastní.

Je tu i hledisko četnosti, tedy kvantitativní přihlášených souborů. Jakou má šanci fotograf, že se svými osmi soubory přihlášenými do jednoho ročníku soutěže trefí do vkusu aktuálně sestavené poroty, a jakou má šanci autor, který pošle jeden cyklus?

22) Miroslav Vojtěchovský, Katalog FRAME 2006

23) Ivan Pinkava, Rozhovor Petra Vilguse s autorem, DIGIfoto 10/2011

Milan Jaroš²⁴⁾, autor oceněných snímků z prvního ročníku, na soutěže nahlíží ještě o něco skeptičtěji, i když, jak v závěru přiznává, sám byl jejich pilným účastníkem.

„Obecně si myslím, že soutěžení a oceňování ve fotografii nebo v jakémkoliv uměleckém oboru je nesmyslné. Když se podíváte nazpět třeba i na soutěže typu Cena Jindřicha Chaloupeckého, tak existuje spousta lidí, již byli nominováni a nikdy neuspěli, ale jejichž práce je zcela bezpochyby kvalitní (Kryštof Kintera). Je to ale ode mne zároveň protimluv, neboť sám se soutěži účastním a ceny jsem nějaké také získal.“²⁵⁾

Každoroční veřejný „výrok“ poroty v rámci soutěže nám však jistě může pomoci při orientaci v oboru a především, může zasadit semínko pro další diskuzi.

FRAME se za osm let života etabloval jako významný „zpravodaj“ pracující s médiem fotografie, použijí-li v překladu název samotné soutěže, jeho výsledky „rámovaly“ každoroční autorské úsilí v regionu zemí Visegrádské čtyřky. Zásadní změna konceptu soutěže v podobě vyhlášení pouze jedné volné kategorie s sebou přinesla větší motivaci pro autory, jimž se tak soutěž celkově více otevřela.

Věřím, že v rámci partnerství s magazínem FOTO se organizátorům podaří po čtyřleté přestávce nastartovat FRAME do nové éry a že se třeba již v roce 2017 dočkáme přehlídky, která dokáže motivovat další talentované autory, oslovit diváky, oživit veřejný prostor, rozpoutat diskuzi mezi samotnými fotografy, galeristy a publicisty a především — zaujme své místo na některé z důležitých mezinárodních fotografických událostí.

24) Milan Jaroš vystudoval Katedru fotografie na FAMU. Od roku 2009 pracuje v časopisu Respekt jako stálý fotograf. Spolupracoval s mnohými zahraničními periodiky — New York Times, International Herald Tribune, The Wall Street Journal, L'Hebdo, Courriere International, Chicago Tribune. Za své fotografie získal řadu ocenění v soutěžích Czech Press Photo, Frame (2006), Unicef Photo Award, Unicredit Photo Award.

25) Z e-mailové korespondence s autorem.

FRAME

2005–2012

Přehled oceněných autorů

2005

100% život

Barbora Prášilová — Bez názvu
Barbora Krejčová — Beauty
Milan Jaroš — Česko (2004–2005)

Komunikace

1. cena nebyla udělena
Tomáš Pospěch — Krajinky.jpg
Zuzana Blochová a Dita Lamačová — Persona
Ondřej Příbyl

Domov

Hynek Alt a Alexandra Vajd — ManWomanUnfinished
Simon Chang — Oni
Andrzej Kramarz & Weronika Łodzińska

2006

Cesta

Andrej Balco — Nedel'né želanie
Kateřina Držková — Uprchlíci
Agáta Marzecová — Life in Between Days

Manipulace

Daniela Dostálková — The Town i Like
Daniela Kroupová — uzjsmezabavili.cz
Petra Steinerová — Táta

Krása

Barbora Kuklíková — IN — TY — MY — TA
Vojtěch V. Sláma — Z deníku vlka
Ondřej Příbyl — Stopy, okraje

2007

Štěstí

1. cena nebyla udělena
Gabriela Kolčavová — Mama
Tereza Vlčková — A Perfect Day, Elise...

Závislost

- Andrej Balco — Domésticas
Anna Gutová — Kotrmelec
Pawel Olejniczak and Marcin Morawicki — Pop Pope

V.I.P

- Vojtěch Sláma — India Tourist
Kamila Musilová — Plyš myslí, že je víc
Martin Kollár — Armádní kuchaři

2008

Láska

1. cena nebyla udělena
Tereza Vlčková — Bez názvu
Vendula Knopová — Tři

Identita

- Petra Malá — A ona se řekla dyt se dívá
Martin Tůma — Limbus
Pavel Matela — Reunion of Strangers

Síla

- Jakub Skokan — Lukáš
Barbora Krejčová — Opustit Bystroušku
3. cena nebyla udělena

2009

Show

- Jakub Jurdič — Lucie
Jitka Horázná — Nedělní odpoledne
Tereza Vlčková — Mirrors Inside

Vztah

- Jiří Zykmond — Centrální šatna
Martin Wágner — Sibiřští starověrci
Jakub Skokan a Martin Tůma — Na pasekách nehoří

In

- Libor Fojtík — Absurdistán — domov můj
Juliana Křížová a Jakub Vlček — Transcendence
Marek Pavała — Daniel

2010

Bůh

Lukasz Pierńkowski — Hermitage

Petra Hejdůchová — Yeshua

Tomáš Trojan — Ve stínu psa

Klasika

Martin Tůma — Estetizovaná akce

Kamila Musilová — „Dědeček a Babička“

Jakub Jurdič — Kamil a Lucie Pištorová — Okamžik

Rekreace

Milan Bureš — Cestování časem

Rafał Siderski — Do or die

Cena Leica Gallery Prague

Petr Willert — Dobrá hospodyňka má přes pírků přes plot skočit

2011

1. cena

Gabriel Fragner a Anna Gutová — I love my family

Finalisté

Akos Czigany — Skies, hommage à Hiroshi Sugimoto, 2010

Jan Grombiřík — Annunciation

Paweł Fabjański — Autofire

Anna Grzelewska — Julia Wannabe

Dagmar Vyhnálková — Heart on Fire

Cena Leica Gallery Prague

Akos Czigany — Skies, hommage à Hiroshi Sugimoto, 2010

2012

1. cena

Vendula Knopová — Interpretujeme

Finalisté

Tomáš Lumpe a Martin Novák — Dvoji autenticita

Zuzana Pustaiová — Banálne príbehy — Výlet do hôr

Štěpánka Paseková — Pro prarodiče

Michaela Čejková — Forestmades

Daniel Peschl — To The Mountains

Cena Leica Gallery Prague

Michaela Pospíšilová Králová — Uprostřed času

Seznam použité literatury

- Miroslav Vojtěchovský, Jaroslav Vostrý — Obraz a příběh, scéničnost ve výtvarném a dramatickém umění, KANT, Praha, 2008
- Kolektiv autorů, Šestka — šest českých fotografických škol, Pražský dům fotografie ve spolupráci s nakladatelstvím KANT, Praha, 2008
- Radim Žůrek, Mladé české fotografky, Bakalářská práce, Opava, 2010
- Miroslav Hucek, Takoví jsme byli? /Fotografie z let 1957–2006, Mladá fronta, Praha, 2007
- Andrej Balco, Domésticas, Dům Fotografie, Bratislava, 2008
- Vladimír Birgus, Jan Mlčoch — Česká fotografie 20. století — Průvodce, Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze /KANT, Praha, 2005
- Petr Balajka, Vladimír Birgus, Antonín Dufek, Ludovít Hlaváč, Martin Hruška, Pavel Scheufler, Ladislav Šolc — Encyklopedie českých a slovenských fotografů, ASCO, 1993
- Vojtěch Sláma, Vlčí med, Galerie Brno, Brno 2004
- Tomáš Třeštík, Osobnosti současné české reklamní a módní fotografie, ATEMI s.r.o., Praha 2002
- Katalog FRAME 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, FRAME, Brno
- Katalog k 20. ročníku Měsíce fotografie, Fotofo, Bratislava 2010

Internetové odkazy

www.annagrzelewska.com	www.janbrykczynski.com
www.artalk.cz	www.milanbures.com
www.andrejbalco.com	www.photorevue.com
www.baraprasilova.com	www.ponczblog.tumblr.com
www.casopis-foto.cz	www.portfolio-review.de
www.czechpressphoto.cz	www.pospech.com
www.fotograf.net	www.prixpictet.com
www.fotoframe.net	www.vendulaknopova.tumblr.com
www.foto-skola.com	www.visuramagazine.com
www.fractionmagazine.com	
www.hasselbladfoundation.org	

Jmenný rejstřík

A

B

Balco, Andrej 29, 30, 31

Berens, Marta 82, 108

Brykczyński, Jan 82

Bureš, Milan 64, 67

C

Casper, Jim 107

Čejková, Michaela 83, 91

D

Dostálková, Daniela 29, 32, 33

Držková, Kateřina 29, 34, 35

E

F

Fojtík, Libor 54, 55, 58

Fragner, Gabriel 73, 75

G

Gandy, Nadine 96

Goude, Jan-Paul 95

Grzelewska, Anna 73, 76, 77

Gutová, Anna 73, 75

H

Hajdúchová, Petra 63, 65

CH

I

J

Jaroš, Milan 21, 116

Jurdič, Jakub 53, 54, 56, 61

Juřicová-Tůmová, Vendula 81

K

Keijser, Hester 96

Klein, William 96, 112

Knopová, Vendula 46, 48, 49, 82, 84, 85, 95

Koklesová, Bohunka 81

Kollár, Martin 82

Králová Pospíšilová, Michaela 83

Krupař, Stanislav 112

Křížová, Juliana 53, 60, 61

Kuklíková, Barbora 29

L

Lumpe, Tomáš 82, 88, 89

M

Malá, Petra 45, 50, 51

Mark, Mary Ellen 112

Moucha, Josef 20

N

Novák, Martin 82, 88, 89

O

P

Paseková, Štěpánka 83

Peschl, Martin 1, 83, 86, 87

Pieńkowski, Lukasz 63, 65

Pinkava, Ivan 115

Pospěch, Tomáš 22, 26, 27

Prášilová, Barbora 21, 23

Pustaiová, Zuzana 83, 92, 93

Q

R

S

Siderski, Rafal 64, 70, 71

Skokan, Jakub 64

Sláma, Vojtěch 38, 39

Sobek, Evžen 15, 54

T

Tůma, Martin 17, 63, 64, 69

U

V

Vlček, Jakub 53, 60, 61

Vlčková, Tereza 47, 45

Vojtěchovský, Miroslav 19

Vyhnálková, Dagmar 74, 78, 79

W

X

Y

Z

Zykmund, Jiří 54, 59

Ž

Žižka, Ondřej 15, 17

♡ 2016 Tomáš Hliva
Institut tvůrčí fotografie FPF
Slezské univerzity v Opavě